Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 191 (16714) | 1984 оной августын 21, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

...А ХУРЯАЛГАДА— ...ИМ БЭЛЭДХЭЛ

...партнингаа XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэри... оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бодото ...түүдээрээ бүрин дүүрэнээр бэелүүлхын тула ...манай таряашад, механизаторнууд болон мэр... ...рбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй ...арилгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ, үндэр баян ...тын түлөө яhала оролдолго гаргаа бэлэй. Теэд ...ил урда жэлнүүдэйхидэл адли гандуу байжа, ...нуудта ургаса таряанай гараса hанаhанда ху... ...бэшье hүүлэй үедэ хаа хаанагүй ороhон хура ...аанай ургасада нилээд нүлөө үзүүлээ. То... энэ байдалhаа зүб тобшолол хэжэ, таряагаа ...тонь, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абаха зо... ...убликымнай таряашадай урда табигдаад бай... ...ээ хэрэглэгдэхэ бүхы техникэ машинаяа, ороо... ...а суглуулха тоог, талмайнуудаа, ерэхэ жэ... ...hэ hайнаар хадагалха складуудаа саг болзор... ...болгохо, хуряалга дээрэ шэнэ түрүү техноло... ...р хэрэглэхэ гээшэ механизаторнуудай, мэргэ... ...нэрэ хүндын хэрэг болоно.

...ын олохон ажахынуудай механизаторнууд ...алгын халуун хаhые hайн бэлэдхэлтэйгээр уг... ...өө эртээнhээ техникээ эрхим шанартайгаар за... ...хүдэлмэри ябуулжа байна. Бэшүүрэй районой ...съездын нэрэмжэтэ колхоздо, Мухар-Шэбэрэй «Авангард» совхоздо, «Коммунизм» колхоздо ...алгада хабаадуулагдаха техникэ заhабарилаг... ...уулагдажа, тусхай талмайда табигданхай.

...най районой Хилганын колхозой таряанай тоо... ...а коммунист Цыдып Раднаевич Доржиев та... ...лгые гүйсэд бэлэдхэлтэйгээр угтадаг. Мүнөө... ...а ажалай ветеран гурбан хүнhөө бүридэhэн зве... ...нэ, нюнь hараhаа эхилээд таряа сэбэрлэхэ, ...таaxa, ашаха, машинануудаа заhабарилха, та... ...алха складууд ба амбаарнуудаа сэбэрлэхэ ху... ...гэнөөр ябуулаа. Мүнөө эндэ хүсэд бэлэдхэлтэй

...эй хамта республика дотор хуряалгын техникэ ...га үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Таряа ...н бүхы комбайнуудай арбаад процентнь, жат... ...хори гаран процентнь заhабарилагдажа, сутлуу... дүүргэгдээгүй байха юм. Улаан-Үдын, Зэдын, Сэлэнгын, Хяагтын, Яруунын районуудай кол... ...хозууд энэ талаар ехэхэн гээгдэлдэ оронхой.

...Шэбэрэй районой ажахынуудта энэ жэлэй ху... ...уедэ 246 жатка хүдэлгэгдэхэ ёhотой юм. Тии... ...тэдэнэйнь оройдоол хахадынь лэ бэлэн болгог... ...на. Мүн нимэрхүү байдал Хэжэнгын, Прибайка... ...Хорниин районуудта үзэгдэнэ.

...таряа зөөхэ автомашинанууд болон мөөртэ ...ууд Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкалиин, ...Түнхэнэй районуудай ажахынуудта хүсэд бэлэн ...дүй байhаар.

...эй обкомой бюрогой ба Буряадай АССР-эй Ми... ...эй Соведэй байгша оной июниин 7-до абаhан ...до ороhо таряа, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл ехээр ..., тэдэнэй шанарые hайжаруулха талаар нэмэлтэ ...уд тухай» тогтоолой ёhoop ургаса хуряалгада ...хэ бүхы машинанууд, таряанай тоогуудые ой... ...нүүдтэ бэлэн болгохо тушаа республикын Ху... ...хын болон Мелнорацнин, уhанай ажахын минис... ...үүдэй, Госкомсельхозтехникын, талханай про... ...ай управлениин, «Бурятплодоовощхоз», «Птице... ...трестын, районуудай агропромышленна нэгэдэл... ...колхоз, совхозуудай, бэлэдхэлэй, транспортна ...органуудай хүтэлбэрилэгшэд яаралтай шухала ...уудые абахаар уялгалагдаа hэн.

...тоолой дүүргэлтэ тухай дурсагдагша албан зур... ...и, ажахышуудай хүтэлбэрилэгшэдhөө сэхэ асуу... ...урэжэ ерэнхэй.

...лгын техникые томо бүлэг болгожо бүридхөөд, ...кэ харууhа hайнаар хэдэг, тоhо түлишөөр саг ...агдаг, диагностикын болон диспетчерскэ алба... ...гэнөөр хэрэглэдэг, хуряалгын хүдэлмэриин ябаса ...анарай хойноhоо нарин хүтэлбэрилгэ, хиналта ...шададаг газарта амжалта туйлагдадаг гэжэ мэ... ...шар шмэhээ энэ жэлдэ бүхы комбайнуудай, ав... ...нуудай хүдэлмэрине хоёр халаанда эмхидхэхэ, ..., автомобиль бүхэниие дүүрэн хүсэн соонь hай... ...аглахын тула дүршэлтэй механизаторнуудые, жо... ...шэлэн оложо табиха хэрэгтэй. Имагтал ком... механизатор-машинист, автомашинын жолоошон шударгы hайнаар хүдэлhэнhөө ургасаяа гээлтэ... ...түргөөр хуряалга дулдыдаха байна. Түрүүшүү... ...лалтануудые хуряалга-зөөлгын комплекс, брига... ...д болон звенонуудай бүхы коллективүүдэй дунда ...р дэлгэрүүлхэ шухала.

...а ондо тракторна бригада болон звенонуудай ...ь хамтын подрядай гуримда орожо, эсэстээ түй... ...рэ дүнгүүдэйнгээ зэргээр ажалай түлөөhэ аба... ...далнэ. Тэдэнэр даалгагдаhан тарялан дээрэхи ...хүдэлмэрине таряа хадаха, хуряаха, hолоомо суг... ...үтэгжүүлгэ оруулха, намарай паар хахалха, эл... ...еэрэлгэнүүдые hайнаар хэрэглэжэ, үрэhэнэй та... ...бэрлэн хатааха, hайн шанартайгаар хадагалха гэ... ...ые өөhэдынгөө хүсөөр бэелүүлхэ болоно. Тиимэ... ...тын подрядай гуримаар хүдэлжэ байhан коллек... ...э ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, ...а, профсоюзай болон комсомолой организацинуу... ...hөө онсо анхарал хандуулагдаха болоно.

...э жэлэй таряа хуряалга агропромышленна бүхы ...нүүдтэ ородог гэшүүдэй, албан зургаануудай ху... ...иин ёhотойл шалгалта болоно. Сагай уларилай таа... ...үй байгаашье hаань, ургаса хуряалгые агротех... ...э богони болзор соо дүүргэжэ, ерэхэ жэлдэ hайн ...абаха найдамтай үндэhэ hуури табиха арга болом... ...дые таряан ажалай хүгжэлтэдэ хабаатай албан ...н бүхэн олохо зэргэтэй.

...С-эй горкомууд, райкомууд, партийна организа... ...д ургаса хуряалгые эмхитэй hайнаар үнгэргэхын ... хүдөө ажахын органуудай, колхоз болон совхо... ... хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй харюусалгые ...үүлжэ, ажалшадай дунда байгша оной, мүн бүхы ...жэлэй түсэб, даабари амжалтатайгаар дүүргэхэ ба ...эриин бүхы участогуудта ажалай журам, эмхид... ...hайжаруулха талаар эмхидхэлэй, политическэ ху... ...и үргэнөөр ябуулха ёhотой.

...а хуряалгада хабаадаха хүн бүхэниие социалис ...өөндэ хабаадуулжа, моральна болон материальна ...р урмашуулха шухала. Мүн хээрэ хүдэлжэ байг... ...е, шефскэ туhаламжа үзүүлжэ байhан хүдэлмэри... ...дые байра байдалайнь, эдеэ хоолойнь талаар хүсэд ...а гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй. ...оюзай комитедүүдэй нангин уялга. Худалдаа най... ...ай, бэеын элүүр энхые сахиха, соёл болбосоролой ...р таряашадые хангаха асуудалнуудта тэдэнэр онсо ...ал хандуулха зэргэтэй.

...Л СУРТАЛАЙ КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

...эй ЦК-гай июниин ...н) Пленумэй шиидхэ... ...тэй зохилдуулан, пар... ...комой бюрогой тог... ...р эмхидхэгдэhэн үзэл ...й комиссиин заседани ...й обкомой секретарь ... Бадиевай түрүүлэлгэ ...үсэгэлдэр болоод үн...

...ани дээрэ иимэ асуу... ...д зүбшэн хэлсэгдээ: ...республика дотор соё... ...ртивна комплекснуу... ...ридүүлэн эмхидхэлгын ...тухай;

...жээл бэлэдхэлгын ба ...хуряалгын үедэ со... ...мүрысөө эрхилхэ та... ...хүдөө ажахын хүдэлмэ... ...дэй профсоюзай об... ...хүдэлмэри тухай.

...ээ зүйлэй түрүүшын ...аар Буряадай АССР-эй ...рнүүдэй Соведэй Ту... ...шын орлогшо С. В. Ан... ...хоёрдохи асуудалаар — хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ М. Ж. Шагдаров мэдээсэлнүүдые хэhэн байна.

Эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ республикын соёлой министрэй орлогшо А. М. Герштейн, КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагшын орлогшо В. Л. Кургузов, «Правда Бурятии» газетын редактор И. В. Казанцев, КПСС-эй обкомой инструктор Ш. М. Насыров, облсовпрофой секретарь А. Р. Потепалов, КПСС-эй обкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша Н. И. Крючков хабаадаба.

Заседаниин түгэсхэлдэ тус комиссиин түрүүлэгшэ, КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар комисси тусхай дурадхалнуудые баталан абаба.

Республикымнай ажалай үдэр

Амжалтаяа арьбадхана

Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүдээр КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаhан «Электромашина» заводой коллектив, амжалтаяа арьбадхан, долоон hарынгаа түсэбтэ даабарине сүм бэелүүлжэ шадаhан байна.

Эндэхи электродвигатель бүтээгшэд абаhан эршээ алдангүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, товарна продукци гаргаха түсэб 105,3 процент, нормативна сэбэр продукциин түсэб 104,9 процент, электродвигатель гаргаха түсэб 100,7 процент бэелүүлhэн байна. Мүн продукци худалдаха, хэрэглэгшэдтэ эльгээхэ талаар түсэбөө 100 процент дүүргээ.

Продукциин шанарые нарижуулан hайжаруулhанай, ажалай болон технологическа журам шангадхаhанай, мүн социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй ашаар заводой коллектив эдэ амжалтануудые туйлаа бшуу.

Заводой түрүү хүдэлмэришэд хэб дарагшад А. Чумаков, С. Кравченко, Т. Крюкова, слесарь-хабсаргагша Т. Макина, түмэршэ дархан В. Герасимов гэгшэд байгша оной түсэбтэ даабарине болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй манлайда ябана.

Д. АМОГОЛОНОВ.

МИНИСТЕРСТВЫН МҮНГЭН ШАН

Зүүн-Сибириин түмэр замай Мысовая станциин 32-дохи поездын коллектив hайн шанартай ажалаараа управлени дотороо мэдээжэ болонхой. Эндэ бүтээгдэhэн продукци республикымнай болон ороноймнай түмэр замай станцинуудта эльгээгдэдэг юм. Тус поездын коллектив hара, квартал бүриингөө түсэбтэ даабарине амжалтатайгаар дүүргэдэг заншалтай. Байгша оной эхинhээ хамаг арга боломжонуудаа элсүүлэн, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, тэдэнэр долоон hарын түсэбтэ даабарине сүм бэелүүлhэн байна. Тиигэжэ товарна продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 3,4 процентээр үлүүлэн дүүргээ. Мүн тиихэдэ түсэбөөр хараалагдаhан 493 мянган түхэригэй продукци худалдаха байhан hаа, бодото дээрээ 511 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, түсэбhөө гадуур ажалай бүтээсые 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр нэмээжэ хямдаруулха гэhэн социалис уялгаяа поездын хүдэлмэришэд мүн лэ үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Тодорхойлон хэлэбэл, түсэбhөө гадуур ажалай бүтээсэ 6,6 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн, продукциин өөрынь үнэ сэн 3,8 процентээр хямдаруулагдаhан байна.

Хоёрдохи кварталай түсэбтэ даабарине болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, тус поездын коллектив СССР-эй Зам харилсаанай министерствын гурбадахи мүнгэн шангаар урмашуулагдаhан байха юм. Харин тэдэнэр ганса энэ шагналда хүртэhэн бэшэ юм. Мүн тэдэнэр Зүүн Сибириин түмэр замай управлениин дамжуулгын Улаан туг ото гурбадахи кварталаа дээрэ үргэн ябана. Гадна Мысовая станциин узелай парткомой дамжуулгын Улаан тугаар болон Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байха юм.

С. БОГУСЛАВСКИЙ, «Байкальские огни» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

1985 ОНОЙ ТҮСЭБӨӨР

В. Л. Дубровиной хүтэлбэрилдэг автоколонныйн коллектив «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын эрхим түрүү коллективүүдэй нэгэниинь болоно. Эдэнэр БАМ-ай барилгада хэрэгтэй модо, цемент, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые, зэр зэмсэг ехээр зөөжэ, даабаряа хододоо үлүүлхэ гэжэ эрмэлзэдэг. Байгша оной долоон hарын даабариhаа гадуур 12 мянган тонно ашаа зөөгөөд байна.

— Автомашинануудаа миин байлгангүйгөөр, шадамар бэрхээр ашаглажа шададаг дээрэhээ колонныйнай коллектив үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ жэлэй хоёрдохи кварталай дүнгөөр «ГлавБАМстройн» дамжуулгын улаан вымпел нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абаа hэмди, — гэжэ тус колоннын эрхим жолоошон В. И. Цивилев хэлэнэ.

Автоколонныйн коллектив августын 1-hээ 1985 оной январиин түсэбөөр хүдэлжэ эхилбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.



Зүүн Сибириин түмэр замай «Павловка» станцида дүй дүршэлөөр баян болоhон дүрбэн дежурна хүдэлдэг юм. Тэдэнэй дунда Валентина Ивановна Правильникова ажал дээрэ онсо шалгарна. Дежурнанууд Владимир Шульдшков, Александр Капустин, Любовь Бабыкина, Галина Романова гэгшэд коллектив соогоо хүндэтэй болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ. Валентина Правильникова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН

Партиин обкомой политгэгээрэлэй байшан соо республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн үсэгэлдэр боложо үнгэрбэ. Тус зүблөөндэ эхэ хонидой отарануудые даадаг хонишод, республикын колхоз, совхозуудай ахамад зоотехник мэргэжэлтэд, районуудай агропромышленна нэгэдэлнүүдэй түрүүлэгшэнэр болон мэргэжэлтэд, хони үсхэбэрилдэг, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, Хүдөө ажахын министерствын болон нэгэдэлнүүдэй мэргэжэлтэд, эрдэмтэд олоороо хабаадалсаба.

КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев хонишодой зүблөөе нээжэ, оролто үгэ хэлээ.

Удаань Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министр Н. Н. Найданов «Хони үсхэбэрилэгшэдэй 1983—1984 онуудай туршада хэhэн ажалай дүн ба 1984—1985 онуудай үедэ эдэнэрэй туйлаха зорилгонууд тухай» элидхэл хээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Сэлэнгын районой Химнын совхозой ахалагша хонишон А. М. Акулов, Хэжэнгын районой Загаhатын совхозой директор Д. Б. Батомункуев, Захааминай районой Хамниин совхозой хонишон В. Д. Базарова, республикын Госплемнэгэдэлэй начальник Ц. Ц. Ринчинов, Зэдын районой Борьсоогой совхозой ахалагша хонишон Г. Л. Рабдаев, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Н. В. Ключерева, Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой ахалагша хонишон Д. Х. Дамбиев, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ А. М. Калашников, Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрые даагша доцент К. Д. Миронов, Хяагтын райсоведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник В. П. Фалилеев, Загарайн районой «Дружба» совхозой ахалагша хонишон Н. А. Олзобоев, Буряадай эрдэм-шэнжэлгын хүдөө ажахын институдай лабораторине даагша И. И. Соколов гэгшэд хабаадалсажа, үгэ хэлээ.

hүүлээрнь Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад 1985 оной социалис уялгануудые нэгэн дуугаар баталан абаа.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. С. Берещинов, партиин обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша Б. Н. Николаев хабаадалсаа.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

Хабартаа эртээнhээ хура бороотой байhан аад, зунай тэн болотор газаа хүйтэржэ, ургаса ургуулагшадта горитойхон хохидол ушаруулhан байба. Илангаяа Сэлэнгын районой ажахынуудта тэжээлэй таримал ургамалнууд урдынхиhаа hайнаар ургаhан аад, сабшалангай ногоон бирагүй, набтараар, мүн шэнгэнээр гараа. Сагай уларилай энэ хохидолые хараадаа абажа, болзортонь зохихо хэмжээ абаhан зарим түрүү ажахынууд үнгэрhэн үе соо ехэхэн тэжээл суглуулжа шадаа юм.

hүүлэй байдалаар эндэхи колхоз, совхозууд бүхы 38853 гектар сабшалангай 3329 гектарайнь ногоо хуряажа абаа гэхэ гү, али түсэбөө оройдоол 8 процент бэелүүлээд байнхай. Тиихэдэ 34665 тонно үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө 1544 тоннодо гэхэ гү, али оройдоол дүрбэн процентдэ хүргэнхэй.

hаядаа иишэ хура бороон ороогүй. Ажахынуудай үбhэшэд тэжээл бэлэдхэхэ хаhаяа саг болзортонь эхилэнгүй ногооной үшөө ургахые хүлеэжэ унжагайрhаар иимэ хохидолдо ороо бшуу.

Ниитынгээ адууhа малда шанартай үбhэ, сенаж, ногооной гурил горитойхоноор бэлэдхэжэ абахын тула хабарhаа хойшо ехэхэн оролдолго гаргадаг Кировэй нэрэмжэтэ совхоз район дотороо түрүү hуури эзэлнэ. Тусхайлбал, энэ ажахыда байгуулагдаhан тэжээл үйлэдбэрилхэ оньhожоруулагдамал отрядынь түхэреэн жэлэй туршада ажаллажа гарадаг заншалтай. Тиихэдэ бүхы уhалагдадаг сабшалангынь дүршэлтэй луговодуудта даалгагдаhан юм. Эндэхи луговодууд ямаршье жэлдэ даалгагдаhан сабшалангайнгаа гектар бүриhөө дунда зэргээр 40—60 центнер үбhэ абадаг.

...Совхозой туб hууринай баруун хойно бүри хуушарhан АВМ-0,65 түхэлэй агрегат хүдэлгэгдэжэ байба. Тодхогдожо эхилэгдэhээр арба гаран жэл болоhон агрегадынь нилээд муудаhан, хэрэглэмжэhээ гаргагдахаар болоhоншье hаа, дүршэлтэй бэрхэ механизаторнуудай нарин хиналта, харууhан доро шэмэтэй ногооной гурил гаргажа үгэнэ. Бидэнэй ябаhан тэрэ үдэр тус агрегадта оператораар Георгий Данилович Андреев ажаллажа байба. Эндэ наймадахи классай хоёр hурагша хэршэгдэhэн ногоо транспортёрто түлхижэ тухагүй, гоожожо байhан ногооной гурил мэшээглэнэд,

— Агрегаднай хуушаранхай. Эбдэрбэлнь зарим запас частьнуудынь олдохошьегүй байха. hайнаар харууhалхадал зогсолтогүй ябаа болонол даа. Эндэмнай үшөө нэгэ агрегат тодхогдонхой юм hэн. Тэжээл бэлэдхэлгын эхин дээрэ эбдэрээ. Бултыень задалаад лэ запас частьнуудые бэдэржэл байнабди. Мүнөө манай хуушан агрегат хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ,— гэжэ оператор Георгий Андреев хөөрөө hэн.

Кировэй нэрэмжэтэ совхоз hүүлэй мэдээгээр үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө 40 процентдэ, сенаж дараха даабаряа 85 процентдэ хүргэнхэй. Луговодуудай мэдүүлhэнэй ёhoop мүнөө гектарай 26 центнер үбhэ бэлэдхэнэд. Энэ дүнгынь бусад ажахынуудта орходоо яhала hайн гээшэ.

Удаадахи Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо ерэхэдэмнай, конторынь үүдэн дээгүүр «Уhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөө 25 центнер үбhэ хуряажа абая!» гэhэн уряа лозунг аржытар бэшэгдэнхэй байхыень харахадаа, энэ үгэдөөл арайл хүрэжэ бирахагүй гэhэн бодолдо абтаа hэмди. Юуб гэхэдэ, тус ажахыда үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэринь июлиин 20-hоо эхилhэн байгаа бшуу. Хамаrhаа оройтожо үбhэндөө ороhон энэ ажахын түрүүшынгөө hүри соможо эхилхэдэл, август hарын хура бороон орожо, бүхы хүдэлмэриинь бүри унжагайруулхань бэшэ гү?

hүүлэй дүнгөөр Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой үбhэшэд үбhэ hүрилхэ, сенаж дараха, ногооной гурил гаргаха түсэбөө оройдоол табанай нэгэ хубида хүргэнхэй. Тэжээл бэлэдхэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэл, hайн бэлдээгүйнь элирүүлэгдэнэ. Оньhон машина, техникэнь эбдэржэ, запас частиин дутамагhаа хүдэлгэгдэнэгүй. Ногооной гурил гаргадаг АВМ агрегадынь июль hарын эсэсhээ хоёр халаанда хүдэлгэгдэжэ захалаа юм. Олохон звено, бригадануудта ажалайнь эмхидхэл муу. Совхозой дирекци, партийна организаци хүн сонойнгоо дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, ажалыень hайнаар хинан шалганагүй.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри эмхитэй. Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ томо hүринүүд сабшалан бүхэндэ жэрылдэн бодхоогдоно. Эндэ АВМ-1,5 түхэлэй агрегадынь hаял тодхогдожо байнхай. Мүнөө хуушарhан АВМ-0,4 агрегат хүдэлгэгдэнэ. Эгсэ 14-дэхи жэлээ ашаглагдажа байhан агрегадаа механизаторнууд hаатуулангүй ябуулна. Тус ажахыда Гусиноозёрскын предприяти, эмхинүүдэй түлөөлэгшэд олоороо ерэнхэй, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэнь горитойхон туhаламжа үзүүлнэ. Үбhэшэдэй агрегадта хүдэлэгшэдэй байра hайнаар түхеэрэгдэнхэй, эдеэ хоолооршье хүсэд хангагданхай.

Эндэhээ «Бестужевский» совхоз хүрэхэдэ, байдалынь ташха ондоо. Үбhэшэдэйнь звенонууд юундэшьеб бултадаа Сэлэнгэ мүрэнэй олтирог дээрэ ажаллажа байба. Тиихэдэ ногооной гурил гаргаха АВМ агрегадынь эбдэрэнхэй, хоёрдохи үдэрөө хүдэлгэгдэнэгүй. hүүлэй мэдээгээр ажахын механизаторнууд сенаж дараха даабаряа 13 процент, ногооной гурил гаргаха түсэбөө оройдоол 5 процент бэелүүлээд байна.

Сэлэнгын совхоз хүршынхидтөө орходоо яhала урагшатай. Ажахынь механизаторнууд сенаж дараха түсэбөө 139 процент дүүргээ юм. Ногооной гурил гаргаха даабаринь амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Ушарынь хадаа эндэ хүдэлмэринь эмхитэй, ажалайнь бүтээсэ дээшэ юм. Жэшээлбэл, хэршэгдэhэн ногоо зөөдэг Павел Очиртаров, Андрей Зубков гэгшэдэй автомашинануудай кузовууд нилээд үндэр, багтаамжатай болгогдонхой. Сенаж дарахадаа технологинь наринаар баримталагдадаг байгаа. Тусгаар шанарыень шалгадаг мэргэжэлтэ эндэ ажаллаhан юм. Тобшолбол, тус ажахыда тэжээл бэлэдхэгшэдынь таряа хуряалгын эхилхэhээ урид сабшалан дээрээ ургаhыень сүм хуряажа дүүргэхээр харааланхай байгаа hэн.

Удаадахи Химнын совхоздо харюусалгатай энэ хаhань үргэнөөр ябуулагдана. Ажахын директор Пурбо Чойлокович Базаржаповтай уулзажа хөөрэлдэхэдэ:

— Тэжээл бэлэдхэлгэдэ яhала бэлдээбди. Ажахымнай эмхидхэгдэhээр hаяhай юм. Машина, техникээршье бирагүй хангагданхай гээшэбди. Бии байhан тракторнууднай эбдэрэнхэй байгаа юм. Арга боломжоороо заhабарилжа хүдэлгэнэбди. Манай совхоздо hайн гараж, МТМ-hээ байха эбдэрhэн трактор, машина заhабарилха мастерскойшье үгы. Хүршэнэртөө ошожо туhаламжа эринэбди. Ондоо арга үгы. Шэнэ hайн техникэ хүлеэбэл, бүхы нажараа hула үнгэргэхэбди. Мүнөө манда үбhэн лэ хэрэгтэй. Тэжээлгүйгөөр малаа яагаад ондо оруулхабибди. Эдэ бүхы бэрхэшээлээ зондоо ойлгуулжа, хүдэлмэриинь эмхидхэжэ, ябуулхада яhала бүтээсэтэй байна. Арсаха, гомдохо хүн үгы даа,— гэжэ дэлгэрэнгыгээр хөөрөө бэлэй.

Совхозой сабшалан уhалагдадагшье hаа, ургасань бирагүй. Гектарай 3—4 центнер үбhэн абтана, Ушарынь хадаа газарынь луговодуудта даалгагдаагүй, утэгжүүлэгдээгүй бшуу. Саашадаа газарай үрэжэл hайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэриин хараалагдажа байhан тухай тэжээл үйлэдбэрилхэ талаар директорэй орлогшо М. М. Алексеев хэлээ hэн.

Август hарын эхинhээ газаа наранай элшэ hуларжа, эли бодо хүйтэржэ, намарай эхин үзэгдэхэдэл гэбэ. Тиимэhээ эдэ үдэрнүүдтэ улам шамдахал хэрэгтэй. Хэрбээ зуншье үнгэрөө, намарай нюрган утахан даа гэжэ hанаа амархан hуубал, тэжээл биратай бэлэдхэгдэхэгүй. Таряа хуряалгын эхилхэдэ, техникэшье хомордожо захалха. Эдэ бүгэдые хараада абажа, партиин Гусиноозёрскын горком, Сэлэнгын райгүйсэдком үбhэ тэжээл бэлэдхэлгээ түргэдхэхөөр зохихо хэмжээ абаха зэргэтэй.

Б. БАТОЕВ, А. ЧЕПАКИН, С. ПРОКОПИШКО, Б. ЖИГЖИТОВ— республикын Телевидени болон радиодамжуулгын гүрэнэй комитедэй, «Молодёжь Бурятии», «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй тусхай корреспондентнүүд.

СПОРТ, ХАНИ БАРИСААН, ЭБ НАЙРАМДАЛ

УЛАСХООРОНДЫН МҮРЫСӨӨНҮҮД МОСКВАДА БАЯРАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА НЭЭГДЭБЭ

Мүнөө үеын түгшүүрилтэй дэлхэй дээрэ спортын үүргэ асари ехэ, hайн hайхан юм. Элдэб оронуудай атледүүдэй хоорондохи хани барисаан, тэдэнэй үнэн сэхэ тэмсэл хүнэй хүсэ шадалаараа, оюун ухаан бодолоороо hайхан байhые харуулхаhаа гадна, үгеэ ойлголсолгые, харилсаа холбооё бэхижүүлхэ, эб найрамдалай суртал hургаалнуудые баталха арга олгодог байна. Эдэ үдэрнүүдтэ хэдэ хэдэн социалис оронуудта үнгэргэгдэжэ байhан «Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын спортын мүрысөөнүүд энээниие тодо хурсаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

Физкультурнигай бүхэсоюзна үдэртэ, «Хани барисаан» гэжэ мүрысөөнүүдые баярай оршон байдалда нээлгэдэ зорюулагдаhан спортивно-уран hайханай hайндэр августын 18-да Москвада, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Түбэй стадион дээрэ болобо.

Хүндэтэ айлшад: совет физкультурын хүдэлөөнэй ветеранууд, манай ороной элитэ ехэ атледууд тэдэнэй гадаадын ханинар, элитэ мэдээжэ ажалша хүнүүд, олониитын түлөөлэгшэд, уласхоорондын спортын федерацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, Национальна олимпийскэ комитедүүдэй президентнүүд, Москвада байдаг хэдэ хэдэн дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор трибунануудта hуугаа.

Нүхэд В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, Г. В. Романов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков гэгшэдэй түбэй трибунада гарахадань, суглаpагшад удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаба.

16. час. Москвагай уряа болоhон аялга хүгжэм—«Үргэн дэлгэр юм түрэл оромни...» гэhэн дуунай мүрнүүд Лужники дээгүүр эбхэрэн соностобо. Кремлиин курантнуудай ханхинаантай хамтаран, тэрэ бүри омог дорюунаар зэдэлнэ.

Баярай марш-парад эхилбэ. Москвагай, Ленинградай, аха дүү союзна республикануудай, hайн дуранай спортын бүлгэмүүдэй спортсменууд тэрэндэ хабаадаhан байгаа. Ниислэл хотын профсоюзуудай уран hайханай бүлгэмүүдэй хатарай коллективүүд талмай дээрэ гоё hайхан хатар-наада харуулба. Арадай ёhо заншалаар России түлөөлэгшэд доро дохижо, парти правительствын хүтэлбэрилэгшэдые, гадаадын айлшадые, спортын ба хани барисаанай hайндэртэ хабаадаhан бүхы хүнүүдые дабhатай хилээмээр амаршалан угтаба.

«Хани барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдэй эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй Спорткомитедэй түрүүлэгшэ М. В. Грамов Москвада болохо мүрысөөнүүдтэ хабаадагшадые үнэн зүрхэнhөө амаршалаад, спортын алдар солые арьбадхан, эб найрамдалай ашатуhада үндэр ехэ амжалтануудые туйлахыень тэдэнэртэ хүсэhэн байна.

СССР-эй Гимнын hүр жабхаланта аялга хүгжэм доро Соведүүдэй ороной Гүрэнэй туг мандуулагдана.

Кремлиин ханын дэргэдэхи Хэтэ мүнхын алдар солын галhаа аhаагдаhан факелые hайндэртэ хабаадагшад hуурихаа бодожо угтаба. Хонжэн байдалда имагтал метрономой сохихонь лэ дуулдана.

Гартаа факел баринхай Москвада болоhон Олимпиадын чемпион Виктор Маркин стадион руу гүйжэ ороод, зүүн трибунын бронзо аяга тээшэ дүтэлнэ. Уданьшегүй арадай дурасхаал мэтэ халуун, спортын тэмсэлэй арюун нангин hүлдэ мэтэ дүлэн соробхилжо захалба.

— Энэ хадаа зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ үйлэ хэрэг болобо! —гэжэ урга тулажа харайлгаар дэлхэйн рекордсмен Сергей Бубка ТАСС-ай корреспондентнүүдтэ хэлэбэ. — Лос-Анджелеста болоhон Олимпиин наадануудай галай имагтал баяжалгын мэдэрэлээр бузарлагдаhаниинь гэмшэлтэй. Советскэ Союзда, социалис оронуудта зүрюу харшаар США-да үүдхэгдэhэн ябуулгануудhаа уламжалан, олонхи социалис оронуудай спортсменууд Олимпиадада хабаадажа шадабагүй. Ушарынь гэхэдэ, мүнөө үеын дэлхэйн чемпионуудай хахадhаа олонхинь эдэ оронуудта ажаhуудаг лэ. Бидэ Олимпиин наадануудта эршэмтэйгээр бэлдэжэ, дэлхэйн эрхим бэрхэ бүхы атледүүдтэй хамта Олимпиин алтан медальда хүртэхын түлөө үнэн сэхээр тэмсэхые хүсэhэн байгаабди.

ТАСС-ай корреспондентнүүд В. БЕЗБРЕЖНЫЙ, В. ДЖАЛАГОНИЯ, В. КУКУШКИН репортаж хэбэ.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ӨӨРЫНГӨӨ ҮЙЛЭДБЭРИДЭ ТААРУУЛАН...

Социалис мүрысөөн манай ажабайдалда бүхэөр оронхой. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ партиин ЦК-гай хэһэн тоосоото элидхэл соо ажахые эзэн ёһоор эрхилэлгэдэ социалис мүрысөөе шэглүүлхэ тухай онсо тэмдэглэгдээ һэн.

һаяшаг КПСС-эй Октябрьска райком «Социалис мүрысөөн—үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгын, ажалшадай ажалай болон социальна эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгын шухала эрхэ нүхэсэл мүн» гэһэн темээр научно-практическа конференци үнгэргэһэн байна.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ болон хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ талаар социалис мүрысөөнэй ·үүргэ тухай элидхэл КПСС-эй райкомой секретарь Н. П. Быков хэбэ.

— Ажалые эмхидхэлгын, үйлэдбэриие түсэблэлгын шэнэ онол аргануудай бии болохо тума социалис мүрысөөнэй удха шанарынь улам дээшэлнэ, — гээд элидхэлшэ үгээ эхилбэ.

Коммунис партимнай социалис мүрысөөе бодото ажал ябуулгынгаа таһаршагүй хубинь гэжэ тоолодог гээшэ. Социалис мүрысөөнэй гол шэглэлнүүдые В. И. Ленин өөрынгөө зохёолнууд соо зааһан юм.

Мүнөө үедэ үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд, гаргашануудта орходоо, бүри түргэнөөр ургаха ёһотой гэжэ Н. П. Быков тэмдэглэбэ. Манай район дотор үрэ нүлөө ехэтэй социалис мүрысөө үүсхэдэг предприятинууд гэбэл, нарин сэмбын комбинат, гадар трикотаж хубсаһанай фабрика, «Востоксибэлектромонтаж» управлени, «Бурятмебель» нэгэдэл, һүнэй комбинат, Худалдаа наймаанай байшан гэхэ мэтэнүүд болоно.

Район дотор хүдэлдэг 37 мянган хүн сооһоо гурбадахи хүн бүхэниинь коммунис ажалай ударник юм. 16 хүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые 3,5 жэл соо дүүргээ, 400 хүн 1985 оной тоосоогоор ажаллана.

1984 оной түрүүшын хахад жэл соо районой промышленность бүхы технико-экономическа гол дүнгүүдээр түсэбүүдээ дүүргэжэ, тэрэ тоодо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр — 102,1 процент бэелүүлээ. Ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хараалагдаһанһаа 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха тухай ороной түрүү предприятинуудай үүсхэлые районой ажалшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа бэлэй.

Гэхэ зуура зарим предприятинууд байгша онойнгоо даабаринуудые дүүргэнэгүй, үйлэдбэриингөө гаргашануудые улам нэмээнэ. Тэдэнэй тоодо кондитерскэ фабрика, «Бурмясопром» нэгэдэл, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй 1-дэхи филиал, гэр барилгын комбинат гэхэ мэтэнүүд ороно. Гүрэнэй түсэб дүүргэдэггүйшүүлэй хойноһоо партийна хиналта шангадхаха шухала гээд Н. П. Быков онсолон тэмдэглэбэ. Энэ талаар һайн дүй дүршэлтэй болоһон Улаан-Үдын хилээмэнэй комбинат түсэбүүдээ ходо дүүргэдэг гээшэ.

Түлишэ, элшэ хүсэ, элдэб материалнуудые алмаха, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин шанар дээшэлүүлхэ талаар тэмсэл район дотор ябуулагдана. Жэлэй эхинһээ 900 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 210 мянган гикокалори дулаанай элшэ алмагдаа. Энэ хүдэлөөндэ «Комсомолой прожекторэй» 1,5 мянга гаран эдэбхитэд хабаадуулагдана.

Нарин сэмбын комбинадта продукциин шанар һайжаруулха хүдэлмэри һайнаар табигданхай. Эндэ продукциин шанарай талаар 50-аад стандарт баталагдаһан байна. Тэрэшэлэн энэ асуудалаар парткомой дэргэдэ тусхай комисси байгуулагдаа. Эдэ хэмжээнүүдэй ашаар байгша оной эхинһээ 12 миллион түхэригэй эрхим шанартай бүдүүд гаргагдаа бшуу.

Районой предприятинуудай ажал ябуулгые партиин райком ходо хинажа байдаг юм. Жэшээнь, «Спецстроймеханизаци» трестдэ социалис мүрысөөнэй үүргые ёһоор сэгнэнэгүй гэжэ нэгэ шалгалтын һүүлээр элирбэ. Тэрэнэй мүрөөрнь абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар энэ предприятиин байдал мүнөө заһаржа эхилэнхэй.

Бригадна гуримаар ажалаа эмхидхэлгэ район соо үргэдэжэ байна. Нарин сэмбын комбинадта, «Бурмясопром», «Бурятмебель» нэгэдэлнүүдтэ тиимэ бригаданууд тоо нилээд олон болонхой. Шэнэ гуримай ашаг үрэтэйе барилгыншье эмхинүүдэй жэшээ гэршэлнэ. Хэрбээ районой барилгын бригаданууд 33 процентнь мүнөө дээрээ подрядна гуримаар хүдэлдэг байгаа һаа, тэдэ район соо ябуулагдадаг барилга-хабсаралгын бүхы хүдэлмэриин 47 процентые бэелүүлнэ бшуу.

Социальна асуудалнууд тушаа ехэ анхарал хандуулагдана. Имагтал хүн зоной һуудал байдал һайжаруулха талаар оролдолго гаргадаг предприятинуудта үйлэдбэриин дүнгүүд дээшээ байна ха юм.

«Бурятмебель» нэгэдэлдэ социальна шэглэлтэй үргэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэдэг юм. Хүүгэдэй эмхи зургаанудай, гэр байрын барилгада ехэ мүнгэн гаргашалагдана. Хамһабариинь ажаһуугахай шахадаг комплекс ашаглагдаа.

Гэхэ зуура зарим предприятинуудай социалис уялганута социальна асуудалнууд үшөөл бага һуури эзэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэ, тэрэнэй дүнгүүдые согсолхо талаар район соо зарим тэды дүй дүршэл нэбтэрээгүй байна. Ушарынь болон бүхэм хэмжээе баримталан, бүхы предприятинууд 9 бүлэгөөр хубааралгданхай. Город доторой мүрысөөндэшье районнай нэгэтэ бэшэ эрхим һуури эзэлһэн байна гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Зүгөөр түйлаһанаараа һанаа амархаар һууха эрхэгүйбди. Шиидхэхэ асуудалнууд олон. Коммунистнуудай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Мүнөө дээрээ районой 570 бригадын оройлоол 3-дахь һаралгаа бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Илангаа түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхэ энэ үедэ социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые һайжаруулха шухала гэжэ нүхэр Быков үгэнгөө тэмдэглэбэ.

Үйлэдбэриин тус тус участкуудай мүнөөнэй эрхэ байдалнаа, хүдэлэгшэдэй мэргэжэл шадабарияа уламжалан, мүрысөөнэй түхэл янзануудые саг үргэлжэ нэлгэжэ, шэнэлэхэ байха хэрэгтэй гэжэ өөрынгөө үгэ соо нарин сэмбын комбинадай директор, Социалис Ажалай Герой К. П. Альчмэн хэлэбэ.

Мүнөө үеын техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтын ямаршье түйлалтануудта орходоо социалис мүрысөөнэй нүлөөн булюу гээд тэрэ саашань үгээ үргэлжэлүүлбэ. Шадамар бэрхэ хүнгүйгөөр ямаршье техникэнээ үрэ гарахагүй бшуу. Али бүхы бэрхэшээлнүүдые дабаха хүсэгэй хүдэлмэрилгэ хүнэй зүрхэ-һэлэн халуун улыһые хараада абаха хэрэгтэй. Манай комбинадай бригада бүхэндэ 10 показатель түсэбтэнь уялгата ёһоор оруулагдадаг. Тиигээд түсэблэһэн тула һайн тоо бүридхэл хэрэгтэй. Тиимэһээ бригада бүриин хүн бүхэндэ мнай тусхай карточко нээгдсэн байдаг. Хэнэй, ямар үдэртэ түсэбөө дүүргэхэ тухайнь урид хүү мэдээжэ абахаар байдаг шуу. Тиихэдэ социалис мүрысөөнэй дүнгүүд инженер талаарнь хангаха шухала. Цех, участок, бригада бүхэнэй социалис уялганууда үндэһэ баримта олгулан, инженерүүд хэмжээ ябуулгануудаар бүхэли ботиннуудые бэлдэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэйгээр хүдэлмэриим инженерүүд уялгануудые дүүргэжэ шалгахагүй ха юм.

Цех бүхэндэмнай хүн бүхэннэй хүдэлмэриин хубитые түнгэс хөрүүлһэн стендүүд байдаг. Жэшээнь, нооһо илгалгын цехтэ ошоод харабалтнай, табан жэлэйнгээ, байгша онойнгоо, кварталай, һарын, үсэгэлдэрэй даабаринуудые коллектив, хүдэлмэришэн бүхэнэй хэр зэргэ дүүргэһэн тухай түгэс тэмдэглэгдэдэг байха. Хүдэлмэриин сагые хэрэглэлгээр тусхай бюро байгуулагдаа.

һайнаар хүдэлбэл — һайн түлөөһэтэй, муугаар хүдэлбэл — өөдэгүй түлөөһэтэй. Юрэдөө, тоосоогүй тэгшэ хандалга байха ёһогүй. Эрхим дээдын мэргэжэлтэй хүнүүдэй үсөөрһөөнинь шанолмаар. Тусгаар дээшэлүүлэгдэһэн салин табибалшье, тиимэ хүнүүдые олохо ябадаабди.

Түгэсхэлдэнь нүхэр Альцмэн үбшэлхэ ушарнуудые үсөөрүүлхын, алмалга, арьбалалтын түлөө комбинат дотор дэлгэрһэн тэмсэл тухай хөөрэбэ.

КПСС-эй Октябрьска райкомой пропаганда болон агитацинн таһагые даагша Г. Н. Струбинов үзэл сурталай талаар социалис мүрысөөе хангаха тухай тоггобо. Зарим парторганизацинууд энэ талаар бүхы арга боломжоонуудые хүсэд хэрэглэнэгүй. Жэшээнь, полит-һурэлсал үйлэбэритэй өөроор холбогдонгүй. Энэни түшаа анхарал хандуулдаг газартал, түсэйлбэл, «Бурятмебель» нэгэдэл, нарин сэмбын комбинат, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикада, хилээмэнэй комбинадта үйлэдбэриин дүнгүүд дээшэлһэн байна бшуу.

«Бурятмебель» нэгэдэлэй модо болбосоруулгын цехэй бригадир Л. И. Хаманова эзэн ёһоной мэдэрэл хүдэлмэришэдтэ бригадна гуримай ашаар хүмүүжүүлхэ талаар тэдэнэй түйлаһан заримнь тэды ажмалтануудта тухай хөөрөө. Техническэ хүгжэлтын ашаар дэбжэлтэ хэтэрээгүйгөөр нёдондо ангалаа шэнэ гурима ашаар эрид дээшэлээ бшуу.

Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсололго илангаяа ехэ [illegible] шанартай гэжэ гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын профкомой түрүүлэгшэ Ф. А. Д[illegible] [illegible] коллектив соо [illegible] сээд, нэбтэрүү[illegible]

Н. БАДМ[illegible]

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

АЖАЛШАЛ ХҮН ДАА

— Энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө зуу, зуунһаа дээшэ хурьга абаһан хонишод олон гү? — гэжэ эхэ хонидой отарануудай бригадир Николай Александрович Тыпхеевһээ асуухадамнай, тэрэ ехэл баяртайгаар: «Олон ааб даа! Жэл ерэхэ бүри бэрхэ хонишодоймнай тоо сһошоржол байна», — гээд, хургаа даран тоолошоно:

— Шалуев Михаил Махасович зуунһаа зуун хорин хурьга абаа, хурьгадайнь шэгнүүр эхэһээ һалгахадань 20 килограммһаа дээшэ байгаа. Ербаев Иван Булатович, мүн лэ зуун эхэ хонинһоо 120 хурьга абажа түлжүүлээ. Табхаева Дора Казановна 100 хонинһоо 110 хурьга абаа. Тиихэдэ зуунһаа 100 хурьга түлжүүлэгшэд Бархалеев Николай Хуриганович, Пинтаева Елена Александровна гэгшэд болоно. Үшөө нэгэ һайн талань юуб гэхэдэ, эдэ нүхэднай өөһэдынгөө даадаг отарын хонидто өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ, тэжээл бэлдэхэдэг заншалтай юм. Эндэ үбһэнэй шанар тухай хэлэһэнэйшье үлүү юм ааб даа. Түрүүшынгээ жэл үбһэ сабшана бэшэ ха юм...

Николай Александровичай, мүн совхозой профкомой түрүүлэгшэ Сергей Сандакович Доржиевай хөөрөөнүүдһээ, Загаһатын совхозой суута хонишодой нэгэн болохо Михаил Шалуевай амжалтанууд тухай дуулахадаа, энэ хүнтэй уулзажа хөөрэлдэхэ, тэрэнэй ажал хүдэлмэрииень хараха хүсэлдэ эзэлэгдээ һэмди.

...Уданшьегүй бидэнэй һуужа ябаһан «ГАЗ-69» түхэлэй машина Загаһата һууринһаа хажуу тээшээ гаража, хүхэ торгон хүнжэлөөр хушагдаһан, хабтагай үргэн тала руу шуумайшаба. Ая гангын хангал үнэр хамар сорьён анхилна. Орой дээрэһээмнай шанга гэгшээр шараһан алтан шаргал наранай элшэдэ, мүн хээрэ талын бүлеэхэн һалхинай хааяахана хасарыемнай эльбэһэн һэбшээндэ дууран ябаһан бидэндэ бага наһанаймнай үдэрнүүдые тэхэрюулһэн мэтэ мэдэрэл түрүүлбэ.

— Тээ тэрэ харагдабал даа, хонишодоймнай байра. Булад агтань байрадаа, эмээлтэ хүлэгүүдынь сэргэдээ хэбэртэй. Тиигээл һаань, хүсэһэн хүсэл, һанаһан һанаамнай бэелхэнь ха, — гэжэ машинымнай жолоошон Баатар хүхюугээр дуугарһаар, гэрэйнь газаа гансата байлгажархиба.

Үндэр томо бэетэй, ажалша хүдэр янзын хүн бидэниие газаагаа угтан, гэртэ орохыемнай дурадхаба. Зуһалангай һэрюухэн гэртэ орожо, ундаа харяаһанайнгаа һүүлээр, ерэһэн хэрэгээ мэдүүлжэ, хөөрэлдөөнэй һабагша татабабди. Михаил Махасович яаралгүйгөөр, үгэ бүхэнөө шэгнэһэн мэтээр бодомжолон, бидэнэй асуудалнуудта харюусана. Бүхы наһаараа олоной хэрэгэй түлөө оролдон ябаһан хүнүүд өөр тухайгаа хөөрэхэ дурагүйшэг байдаг ха. Тэдэнэр нэгэ гээ һаа, хани нүхэдөө магтадаг, үгы һаа ажал хүдэлмэри тухайгаа бодомжолдог. Харин Михаил Махасович хоёрдохи бүлэгэйнь хүн байгаа ха: ажал тухайгаал хөөрэхэ юм.

— Отарадамнай 450 эхэ хонин бии. Энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаа һэмди. 550 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр тэнжээгээбди. Мүнөө бидэнэй гол [illegible] Нёдондо 270 центнер үбһэ сабшажа абаа бэлэйбди. Энэ жэлдэ ургаса ногоон яһала һайн. Тиимэһээ 300 центнер үбһэ бэлэдхэхэ бээбди гэжэ найданабди.

Михаил Махасович олон жэлэй туршада түрэл совхоздоо трактористаар ажаллаһанайнгаа удаа 6 жэлэй саада тээ хонишон болохо гэжэ шиидээ һэн. Тиигэжэ хани нүхэр, райсоведэй депутат Екатерина Хандуевнатаяа хонишоной хүнгэн бэшэ хүдэлмэри бэе дээрээ даажа абаа юм. Тиин ажалша, бэрхэ бүлынхид түрүүшынгөө жэлһээ амжалтатайгаар хүдэлжэ эхилээ. Түрүүшынгээ жэл тэдэнэр 100 эхэ хонинһоо 106 хурьга абаа. Эдэ жэлнүүдтэ тэдэнэр зууһаа доошо хурьга нэгэтэшье абаагүй. Нооһонойнь шэгнүүршье 4,5 килограммһаа бага бэшэ байгаа. Хоёрдохи жэлээ ажаллажа байхадаа хонин бүриһөө 5,6 килограмм нооһо хайшалжа, район соогоо түрүүлһэн алдартай. Нёдондо 4,9 килограммда хүргэһэн һаа, энэ жэлдэ 5,3 килограмм нооһо хайшалаа.

Эдэнэр совхозой эрхим хонишон Иван Булатович Ербаевай отарынхидтай олон жэлэй туршада мүрысэдэг юм. Хүршэлэн үбэлжэдэг хоёр хонишон гансашье мүрысэдэг бэшэ, мүн дүй дүршэлөө халан абалсадаг, бэрхэшээлтэ сагай болоходо, бэе бэедээ туһалхаар хододоо бэлэн байдаг юм.

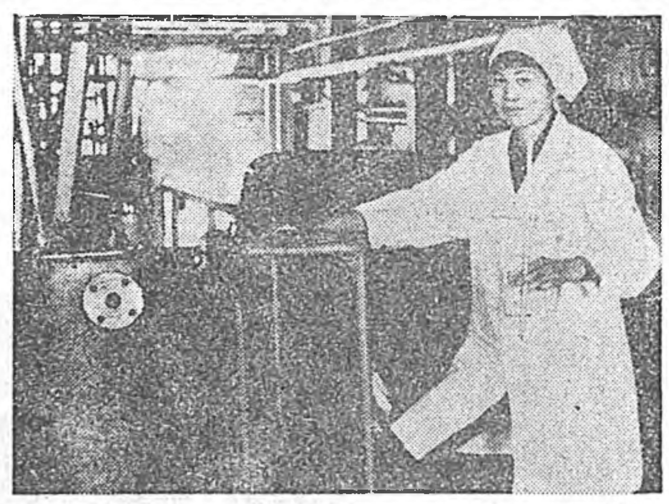
Шалуевтан 6 үхибүүдые үргэжэ, хүл дээрэнь гаргажа байна. Ехэнүүдынь өөһэдын ажал хүдэлмэритэй болонхойнууд. һургуулиин шабинар Света, Оюуна, Юра, Баатар — эдэл даа эжы, абын туһалагшад. Үхибүүдээ ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхынгээ хажуугаар эдэнэр ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Михаил Махасович 1973 онһоо партиин гэшүүн. Тиихэдэ Екатерина Хандуевна хани нүхэрһөөнь гурбан жэл урда, 1970 ондо, партида ороһон юм.

...Зуһалангай гэрһээ гарахадамнай, газаа нэгэ бага һэрюу орожо байгаашье һаань, үдэрэй халуунда хашаа соо тиирэжэ байһан хонидой халуунһаа хорон хүндөөр уухилалдахань холоһоо дуулдана.

— Хонидоо үглөөгүүр 5 часта гаргажа эдеэлүүлээд, үдын халуунда хаадагбди. Мүнөө иигээд һэрюун болоходо гаргажа, бүрэнхы болотор харюулхабди,— гэжэ хонишон хахасалган дээрээ хэлээ һэн.

Х. ДАМПИЛОВА.

Хэжэнгын район.





Улаан-Үдын городской һүнэй комбинадай коллектив үнгэрһэн долоон һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээ юм. Тус комбинат наймаан цехһээ бүридэнэ. Эндэ 18 бригада хүдэлдэг. Тэдэнэй 11-ниинь бригадна подрядай гуримаар ажаллана. Социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябадаг бригадирнууд Виктор Цыренжапов, Василий Васильев, Татьяна Елистратова, Людмила Захарченко, Дарья Кондратьева, Любовь Чупрова гэгшэд бусадтаа эрхим ажалай жэшээ харуулна. Тэдэнэрэй хүсөөр үдэр бүхэндэ дунда зэргээр 40 тонно һүн, 10 тонно зөөхэй, 8 тонно творог, 7 тонно тараг, 1,5 тонно сыр гэхэ мэтын сагаан эдеэн үйлэдбэрилэгдэжэ, городой магазинуудта эльгээгдэнэ.

Үглөөнэй 7 часһаа эхилээд һү тушаан абадаг цехтэ дүрбэн лаборантнууд Наташа Бархатова, Вера Нечаева, Татьяна Кошелева гэгшэд хоёр халаанда хубааржа, эбтэй эетэйгээр хүдэлдэг юм. Тэдэнэр Улаан-Үдын механико-технологическа техникум дүүргэһэн байна.

Һү тушаан абадаг цех комбинадай эгээл томо коллективэй нэгэн болоно. Эндэ 60 хүдэлмэрилшэд хоёр халаанда ажалладаг. Түрүү хүдэлмэришэд Любовь Калашникова, Светлана Жарникова, Энгельсина Габеева гэгшэд бүтээсэ ехэтэй ажалаараа олоной дундаһаа онсо шалгарна. Тэдэнэр халаанайнгаа нормо 130 процентһээ доошо бэшээр дүүргэнэ. Комбинадай коллектив социалис мүрысөөндэ эрхим үрэ дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй, мүн партиин Октябрьска райкомой дамжуулгын Улаан тугуудаар шагнагдаһан байна.

Продукциин шанар һайжаруулха, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, мүн ажалай бүтээсэ эрид нэмээхэ талаар ехэ тэмсэлдэ оролсоһон тус коллектив эдэ үдэрнүүдтэ улам шударгыгаар ажаллана. Цех бүхэндэ ажалладаг хүн бүхэн, мэргэжэлтэ бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай. Тиимэһээ бултадаа хоорондоо мүрысэдэг байхаһаа гадна хүдэлмэридөө түрүү онол арга, дүй дүршэл заабол нэбтэрүүлдэг байха юм. Иигэжэ дурсагдагша комбинадай коллектив ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэһээ гадна олон зүйлэй һайн шанартай продукци горитойгоор үйлэдбэрилдэг болонхой.

С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: лаборантка Наташа Бархатова; мороженэ хэдэг цехэй мастер Татьяна Махалянова; мүн тус цехэй түрүү хүдэлмэришэд Любовь Чупрова, Валентина Викулина.

Авторай фото.



ЭБТЭЙГЭЭР ХҮДЭЛХЭДЭ, АШ[...]

Наһанайнгаа мэргэжэл зүбөөр шэлэжэ, дурлаһан ажалдаа бүхы наһаяа зорюулха гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга мүн болоно. Ямар мэргэжэл шэлэхэбиб, хэн болохэбиб гэһэн асуудал дунда һургуули дүүргэжэ ябаһан залуу басагадай ухаанда түрэдэг ааб даа. Һургуули дүүргэхэ багтаа бишье бодолгото болоо һэм: Тиигэжэ Улаан-Үдэ хотын телеграфна-телефонно станцида телефонисткаар 1965 онһоо хойшо хүдэлжэ эхилээ бэлэйб. Теэд һаяхан хүдэлхэсэ ерэһэн хүндэ ямар дүй дүршэл байхаб даа. Хүнэн захиһан хөөрэлдөөнь ямар нэгэ хототой гү, али хүдөө газарай һууринтай холбоходоо яараха, мэгдэхэ ушарнууд түрүүшээр тохёолдодог һэн. Минии һурган хүмүүжүүлэгшэ Мария Степановна Степанова дүтэлөөд, зүбөөр заажа үгэдэг, һайнаар ойлгожо абаа гээшэ гү гэжэ шалгагша һэн. Тиин, ябан ошоон, оролдосотой ажалаймни дүн элиржэ, бэеэ даагаад хүдэлжэ эхилээ һэмби.

Мүнөө би БАМ-ай Северомуйск, Шэнэ Уоян, Нижнеангарск, Таксимо, Северобайкальск, Тоннельнэ гэһэн город, һууринуудые хэлхээ холбоогоор ханганаб. Һүүлэй үедэ минутынгшье туршада амарха сүлөөгүй ажаллана бди. Юуб гэхэдэ, БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадай һүүлшын «алтан залгаа» табихадань, оронойнай элдэб нютагуудһаа барилгашадай түрэлхидынь ба бусад зоншье телефоноор тэдэниие түйлаһан амжалтаарнь амаршална ха юм. Ямар нэгэ хөөрэлдөөн бидэнэй гэмээр болонгүй үнгэрөөгүй байха. Бидэнэй мууһаа хөөрэлдөөн болоогүй һаань, манда голодоһон бэшэгдэжэ, мүнгэн шанда хүртэхэ эрхээ хаһагдадаг байнабди. Тиимэһээ ажалшадай хөөрэлдөөе саг соонь һайн шанартайгаар хангаха гээшэ һэшхэлэймнай нангин уялга мүн. Иигэжэ арад зондоо баяр баясхалан асаржа байхадаа, бишье дотороо баясанаб.

Ажалладаг бригададамнай дүршэл шадабаритай болоһон 17 телефонистка бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Эдэ нүхэдэйм 8-ниинь «коммунис ажалай ударник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Түрүү хүдэлмэришэд В. Подгорбунская, Л. Доржиева, Т. Смирнова, О. Цыденова, С. Сергеева, Э. Доржиева, О. Фетисова, С. Останина, Л. Хорват гэгшэд үндэр бүтээсэтэйгээр, һайн шанартайгаар ажалладаг юм. Эдэ нүхэднай даалгагдаһан ажалдаа харюусалгаяа мэдэрэн, бүхы дүй дүршэлөө элсүүлэн, мэргэжэл шадабаряа харуулдаг гээшэ. Шэлэһэн мэргэжэлэйнгээ эрдэм мэдэсые дээшэлүүлхэеэ оролдодогбди. Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойдо социалис мүрысөөн станци доторнай үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрээ һэн. Тус мүрысөөндэ манай бригада оролсоһон юм. Тиигэжэ ажалша коллективнай өөһэдынгөө социалис уялгануудые шэнээр хаража үзөөд, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа бэлэй. Мүн бидэшье хахад жэлэйнгээ түсэбтэ даабарине болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаад, габшагайгаар ажаллаа һэмди. Тиигэжэ бригадамнай хахад жэлэйнгээ түсэбөө 116 процент бэелүүлжэ, цех дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ шадаһан юм.

Би хүршэ Шэтэ хотын түбэй телеграфна-телефонно станциин телефонистка А. Н. Еременкэтэй [...] март һараһаа [...] сэдэг болооб. [...] хэн хэнэймнай[...] һайнаар нүлөө[...] Байгша оной [...] уулзажа, дүй [...] дэм мэдэсээ [...] ха, мүн бэе б[...] һайнаар танилс[...] дээбди. Би өөр[...] лэйнгээ түсэбт[...] 129 процент [...] Энэ хугасаа со[...] лодоһогүйгөөр [...] бан нэгэдэхи [...] дүрбэдэхи жэл[...] уялгануудые [...] даа, байгша он[...] апрелиин нэгэн[...] гэжэ үгэеэ үгө[...] уялгаяа нэрэтэ[...] бэелүүлжэ, хэл[...] хүрөө һэмди. М[...] оной март һары[...] ажаллажа байна[...] най түрүү [...] Н. Г. Желихов[...] Хорват гэгшэд [...] һэн залуу баса[...] хүмүүжүүлдэг. [...] дэймни һурган [...] һэн басагад [...] хэлхээ холбооной[...] амжалтатайгаар [...] байнхай. Мүн [...] мүүжүүлһэн Л. [...] Э. Доржиева, О[...] гэгшэд нэрэ со[...] лан ажаллана. [...] лаанайнгаа норм[...] процент дүүргэд[...]

Манай бригад[...] гансал урдахи а[...] ябадаггүй, харин[...] дэлмэридэ эдэбх[...] баададаг, али [...] рые, бултадаа [...] сугларжа, согтой[...] үнгэргэдэг нэгэ [...] һалалсадаг һайн [...] шалтайбди.

Р. ДУ[...]

Улаан-Үдын т[...] телефонно [...] телеф[...]

ХАНГАЛГЫН ЦЕХЭЙ ТҮРҮҮШҮ[...]

Улаан-Үдын телефонно-телеграфна станциин (ТТС) техническэ хангалгын цехэй коллектив долоон һарын үйлэдбэриин түсэбые гүйсэд бэелүүлээ. Тональна телеграфированиин каналнуудые хангадаг тус цех (начальнигынь С. А. Усов) абонентнүүдэй сетынүүдые үргэдхэхэ, хүгжөөхэ талаар горитойхон ажал ябуулна. Промышленна дүрбэн предприяти, тэрэ тоодо авиационно завод, тэрэнэй хүдэлмэришэдэй поселогые хангахадаа, автотелеграфна сетеэр абонентнүүдэй хөөрэлдэхэ аргые һайжаруулхын тула нэгэдхэмэл номернуудай серийнэ автомат түхеэрэлгэнүүдые тодхоно.

Байгша оной хоёрдохи кварталай туршада 725 түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй уралан нарижуулгын 5, хүдэлмэриин эрхэ байдалые һайжаруулха 6 дурадхал ороһон байна. Бүхы дээрээ телефонно-телеграфна станцида 4157 түхэригэй ашаг үрэтэй уралан нарижуулгын 24 дурадхал оруулагданхай. Республикын хэлхээ холбоошодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ТТС-эй коллектив хоёрдохи һуури эзэлжэ, партиин горкомой болон арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна.

Техническэ хангалгын цех станциин дүрбэн цехэй дунда түрүүшүүлэй тоодо ородог. Тус цехэй а[...] гүүдэй урагшатай[...] дань, цехэй нача[...] Усовай эмхидхэхы [...] мүүжүүлхы дүрш[...] барине тэмдэглэл[...] мад инженернүүд [...] рягина, Л. Н. Усо[...] нернүүд Л. И. [...] на, М. И. Полян[...] тромонтернууд Г. [...] О. В. Хорина бо[...] энэ амжалтада е[...] битаяа оруулалсан[...]

— Дээшэлүүлэг[...] циалис уялгаа д[...] — гэжэ С. А. Усо[...] нэ. — Энэмнай бүх[...] тивэй оролдолгоор [...] даһан амжалта боло[...]

Б. С[...]

РСФСР: *автономито область, округуудай һонин*

КАВКАЗАЙ БАЛЬЗАМ

Хойто-Осетиин эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэд домто «Дарьял» гэжэ унда гаргажа эхилбэ. Уухада амтатайшье, витаминаар элбэгшье энэ бальзамые автономито республикын фармацевтнүүд ба мэргэжэлтэд арад зоной үнинэй рецептнүүдэй үндэһөөр тааруулһан байха юм.

Эм домто ургамал, үндэһэн болон үрэ жэмэсээр хэгдэһэн энэ унданда Кавказай байгаалиин бүхы ногоон хэшэг шэнгээгдэһэндэл үзэгдэнэ. «Дарьялай» бүридэлдэ хори шахуу ургамал ородог. Үшөө дээрэһээнь жэмэсэй шүүһэн ба хадалиг газарай мед нэмээгдэдэг.

Кавказда ажаһуугшадай ута наһанайнь нюусаар һонирхоходо, олон ондоогоор харюусадаг юм. Хадалиг газарай агаар уһан хоёрой хүнэй бэедэ ондоохоноор нүлөөлдэгынь мэдээжэ ааб даа. Тэдэнэй хоолдо сагаан эдеэн ехэ һуури эзэлдэг. Эндэхид эдеэндээ ургамал ногоо хэрэглэдэг, тэдээгээр сай шанажа ба юрэ бусалгажашье уудаг байна.

Орджоникидзи.

МУЗЕЙДЭХИ ЗООПАРК

Улаан-Үдэ шадарай музейн адресаар амиды бараатай посылка ерэбэ. Забайкалидахи совхозуудай нэгэн музейдэ эндэхи талын хэр угай эзэн— хоёр бүхэнтэй тэмээе музейдэ эльгээгээ.

Гэгээн сагаан талада оршодог этнографическа тус түбэй зорилгонуудайнь нэгэн гэхэдэ, Забайкалида олон жэлдэ ажаһууһан арадууд болон арад үндэһэтэнэй байдалые харуулха зорилго юм. Урданай буряад нютагуудтахи һэеы болон модон гэрнүүд, ородой хуушан бууса, эвенкнүүдэй нүүдэл урса гэхэ мэтэ эндэ бодото бэеэрээ табигданхай. Модон церковьтэй зэргэлээд, түмэр кружевагаар дабтагдашагүй гоёор шэмэглэгдэһэн гэрнүүд эндэ бии. Мүнөө эндэ Байгалай загаһашадай, Эсэгэ оронойнгоо зүүн хилые хамгаалжа байһан хасагуудай байранууд шэнэлэн заһагдажа байна.

Тиигэбэшье музейдэ ерэгшэдэй һанамжануудай ёһоор, байгаалитай дүтэ холбоогүй ямаршье музей дүүрэн бэшээр харагдадаг байһан. Тиимэһээ эндэ хүбшэ тайгын болон дуулим талын амитадые бариха гэжэ шиидхэгдэһэн байгаа.

— Забайкалидахи ан амитадай хоёр зуу шахуу түрэлынь мүнөө эндэ бараанда байна, — гэжэ музейн директор С. Хомосов хөөрэнэ. — һаянай нэмэлтэ талмайтайшье болобобди. Оршон тойронхи 40 гектар газарнай манай мэдэлэй болгогдоо. Амитадаймнай байра үргэдхэгдэжэ, таатай зохид эрхэ байдал байгуулагдахань гээшэ. Тусгаар баригдаха виадугай хүсөөр амитадаа ажагладаг болохомнай ойртоо.

Улаан-Үдэ.

ОЛТИРОГ ДЭЭРЭ ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

Аяншалагшадай халуун хаһын ороод байхада, Кижи гэжэ олтирог эртэ урдынгаа нэрые дүүрэнээр хорюулжа шадана. Кижи гээшые карел хэлэнһээ оршуулхада, наадан гэһэн удхатай юм. Харин мүнөө олтирог дээрэ, урдынхидал адляар, дүхэриг наадана, хүгжэм, дуун таһарнагүй.

Эндэ ерэдэг олон тоото аяншалагшад модон урлалга шэмэглэлээр сэдьхэлээ ханадаггүй юм. Мэргэжэлтэд-этнографууд, арадай урданай уран бүтээлэй мастернууд наада зугаатай олтирогой алдар солые мандуулһан юм. Петрозаводскын фольклорно ансамбльнууд, Карелиин городуудай бусад коллективүүд наадаяа эндэ харуулдаг. Тэдэнэр карело-финскэ «Колевалы» гэжэ гайхамшаг эпосэй хэблэгдэһээр 150 жэлэй ойдо зорюулан, программануудаа зохёоһон байна. Тиин эртэ урданай Кантеле гэжэ хүгжэмэй инструментын аялга доро тэрэ үе Онежско далай дээрэ саг зуураар тогтоһон дол болоно.

Кижи,

Карелиин АССР.

ХУУШАН ТЭЭРМЫН ЭЗЭН

Хальмагай Ульяновка гэжэ һууриндахи гансахан тээрмэдэ шэниисэеэ татуулхаяа округой зүг бүхэнһөө сугларлаг юм. Тээрмэдэ татагдаһан гурилаар баригдаһан хилээмэн онсо хоншуу үнэртэй байхаһаа гадна, хүбхэгэр, зузаанаар болодог юм.

Ульяновкын тээрмэ талата хизаарай эгээл үнинэй тээрмэ болодог. Тиимэһээ түхеэрэлгэньшье нилээд хуушан ааб даа. Тиигэбэшье эндэ элдэб наһанай ёһотойл мастернууд хүдэлмэрилдэг юм. Жэшээлхэдэ, машинист А. Дрейгэдэгэй үни хада пенсидэ гараһан байхадань, туһалагша Н. Табацкинь хори хүрөөдүй.

Тээрмын ёһотойл эзэ[...] приятиие хүтэлбэрилэг[...] лина Алексеевна Пе[...] ашаар эндэ эбтэй эе[...] лектив байгуулагданхай.

Тэрэ эсэгынгээ хэжэ[...] хэрэгые үргэлжэлүүлх[...] ла хори гаран жэлэй[...] тээ тээрмэдэ хүдэлхэе[...] һэн юм. Түрүүн лабо[...] хүдэлөө, удаань масте[...] лоо, харин мүнөө хүт[...] лэгшэнь болоод байна. Петько механизмайнгаа нюусыень һайн мэдэд[...] рэһээ ямаршье мэргэ[...] һээ дутуу бэшээр «д[...] табижа», дары түргэн жархиха шадалтай юм. [...] татагдажа байһан оро[...] бүхы технологиие Галина[...] сеевнадал адляар мэдэ[...] эндэ үгы шахуу.

Яшалта,

Хальмагай АССР.

…ЗАР ДОРОХИ ГОЛ МҮРЭНҮҮД — КАРТА ДЭЭРЭ

…рдэмтэд манай орондо газар доо-…рдаг гол мүрэнүүдэй карта табяад, …ойрын табин жэлдэ хэрэглэхэ арга …тодорхойлһон байна. Дэлхэй дээрэ …э хэгдэһэн энэ хүдэлмэри ехэ эко-…социальна болон научна удха ша-…

…арлахын тулада хүндэ үдэр бүри хо-… ехэ бэшэ уһан хэрэгтэй. Гэбэшье …лэйн хото городуудта һуудаг хүн бү-… абажа харабал, дунда зэргээр 250 … уһан гаргашалагдана. Айхабтар ехэ …уудалай хэрэглэмжэдэ, ниитын эдеэ … үйлсэ угаалгада, ургамалнуу-…алалгада болон бусад олон …гарана. Харин айхабтар ехэ уһан за-…иканудта хэрэглэгдэнэ. Хүдөө ажа-… ерэхэ бүри ехэ уһан хэрэгтэй болоно. …эргээнһээ хэмжээнүүдые абаагүй һаа, …зуун жэлэй эхин багаар дабһагүй …таадалга бүхы дэлхэйн шэнжэтэй ай-…рса асуудалнуудай нэгэниинь болохо … мүнөө нэгэ оронһоо нүгөө орондо …зүйл боложо байна. Жэшээнь, Турци …а Саудовска Аравида эльгээхэ хэл-…, Полярна дүхэригэй саанаһаа ехэ мүль-…Америкын эрьенүүдтэ асаржа, тусхай ам-…а тэдэниие хайлуулха гэһэн проект зо-…Дэлхэйн бүмбэрсэгэй уһанай нөөсэ мү-…ын талаар шэнжэлэгдэнэ. Гэбэшье эгээл …замтай шэглэл хадаа газар дорохи уһа …ябадал болоно.

…рдэмтэд манай бүхы орон доторхи …юхи уһанай карта зохёогоо.

…а энэ хэһэн хүдэлмэри ажахын олон … хүгжөөхэдэ хэрэгтэй уһанай нөөсэнүү-…улхэ арга олгоно, — гэжэ энэ карта …й нэгэн, геологого-минералогиин эр-…ктор Игорь Зекцер хэлэнэ.

…гол мүрэнүүд, нуурнууд маша олон-…адли тэгшэ бэшээр орондомнай та-ранхай бшуу. Тэдэнэй гурбанай хоёр хубинь үшөө хүсэд ашаглагдадаггүй. Холын Хойто зүгтэ ба Сибирьтэ оршодог. Тиимэһээ газар дорохи уһаяа бүри мүнөө бодомжотой зүбөөр ашаглажа һураха ёһотойбди.

Гэбэшье газар дорохи океан ехэ уһые ашаглаха гээшэ хэсүү хэрэг юм. Тэндэ айхабтар ехэ уһан иишэ тиишээ урдажа байдаг, оршон тойронхи байгаалитаяа нягтаар харилсан ниилэлдэдэг. Энээнһээ уламжалан, ехэ олон асуудал гарадаг. Газар дорохи уһан хэр зэргэ шэнэлэгдэнэб? Хэр түргэнөөр хайшаа урданаб? Хаанаһаа бии болоноб? Ямар геологическа үенүүдтэ байнаб? Удаан сагай туршада хэр ехэ уһа абажа болохоб? Эдэ мэтын асуудалнуудта харюусахын тулада тусхай онол аргануудые зохёохо, жэшээнь, газар дорохи уһые замбуулинһаа шэнжэлхэ хэрэгтэй болоһон байна.

Манай ороной ямар нютагуудта газар дорохи уһан элбэг ба, ямартань багаб гэжэ манай табиһан карта тодоор харуулна. Эгээл ехэ уһан хадын хүнды хүмэгүүдтэ суглардаг байна. Ороной түб хубида ба Сибириин зүүн-урда хубида тогтууритай ехэ уһан газар доро бии байна. Ороной урда зүгтэ дабһатай уһан бии. Тэрэниие дабһагүй уһантай холижо гү, али тусхай аргаар дабһагүй болгожо хэрэглэмээр.

Город болон тосхон үргэдхэхэ, шэнэ предприяти бариха хэрэгэй гарахада, тус газарай уһанай карта заатагүй табигдадаг. Тиин Советскэ Союзай бүхы хотонуудай 60 гаран процентнь мүнөө газар дорохи уһаар хангагдана.

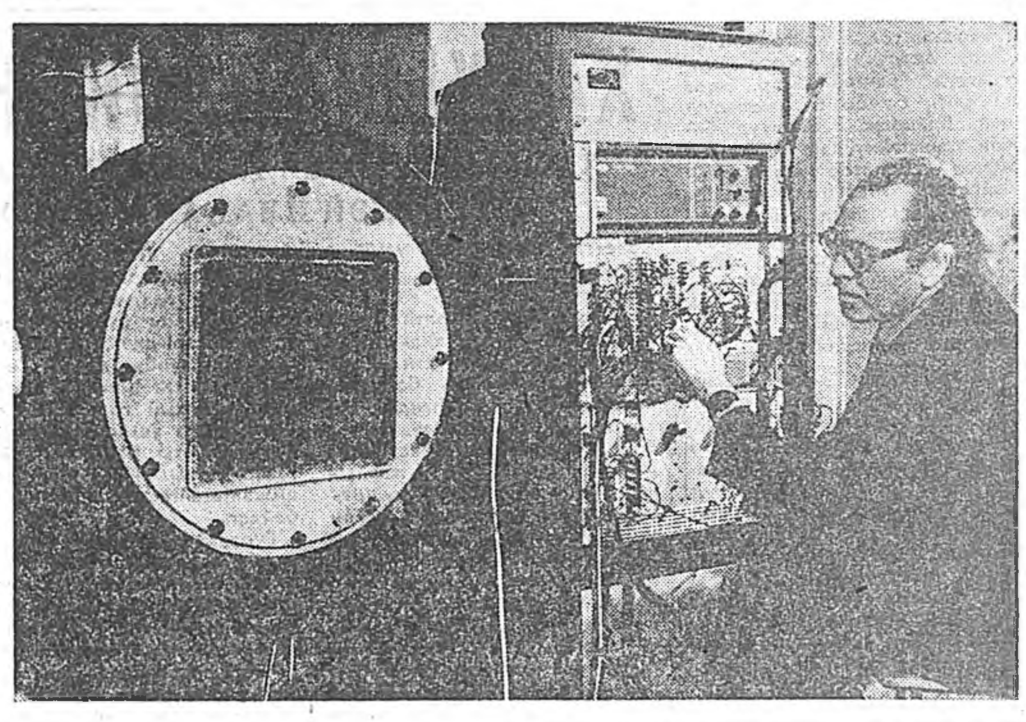
Газар дорохи уһа ехээр ашаглаха гэзшэ һайтай, муутай байдаг. Жэшээнь, Баку шадар газар доогуур хүсэтэ урасхалнууд бии юм. Теэд тэрэ уһа коммунальна ажахыда хэрэглэхэ гэхэдэ, уһанай нюруугай доошолходо, хотые тойроод байһан ой модон хосорхонь эли болоо. Тиимэһээ ондоо арга зам бэдэрхэ хэрэг гараба. Мүнөө гидрогеологическа картын бии болоод байхада, байгаалида хоро хүргэнгүйгөөр хаанаһаа уһа абахаар бэ гэжэ мэдэжэ болохо юм.

Юрэ газар дорохи уһан эдеэ хоолдо, ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг. Харин мүнөө бүхы хэмжээнэйнь мэдэгдээд байхада, зарим уһыень бэлшээри ба полинуудые уһалалгада хэрэглэхэ арга бии болобо. Мүн тус картаар бүхэли ехэ нютагуудай уһаар хэр элбэг байһыень сасуулжа үзөөд, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые зүбөөр тараан хүгжөөхэ аргатайбди. Тэрэ хадаа газар дээрэхи гол мүрэнүүдэй ехэ сөөрэм болон бороо саһанай газар дорохи уһантай ямар холбоотойень харуулна.

Совет эрдэмтэд газар дорохи уһа ашаглалгын 50 жэлэй түсэб табяа. Хүн зоной олошорхо, арадай ажахын хүгжэхэ ябадал энээн дотор хараада абтанхай. Газар дорохи уһанай хахадынь уһанай байгаалиин эрьесын ашаар саг үргэлжэ шэнэлэгдэжэ байдаг гэжэ элирүүлэгдээ. Харин нүгөө хубинь 50 жэлэй туршада дууһан ашаглагдаха юм. Тэрэ ходо шэнэлэгдэжэ байдаг. Уһаяа бузарлахагүй гэжэ ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Жэшээнь, ашагта малтамал абаха үедэ айхабтар ехэ уһан газар дээрэ гаргагдажа, шанараа гээдэг. Харин тэрэниие тусхай газарта урадхуулан абаашаха арга ухаалха хэрэгтэй. Газар дорохи уһанай нөөсын ехэ болохо ябадалда томо сөөрэмүүд һаалта хэдэг. Тэдэ хабарай һайрамай уһа суглуулжа, доошонь табинагүй бшуу. Тиин газар дорохи уһанай барагдаһан гуламта руу газар дээрэхи урасхалнуудые тулхин оруулхада болохо. Аадар бороогой үедэ тэдэниие дүүргэээд, ган гасуурай үедэ ашаглахада болохо.

Уһа элбэгтэй нютагуудһаа гандадаг нютагуудта уһа хүргэхэ ута соргонуудые табихаар хараалагдана. Совет гидрогеологуудай дүй дүршэл социалис оронуудта ашаглагдана.

Александр БИРЮКОВ.
(АПН).



ДУБНА (Московско область). Ядерна шэнжэлэлгэнүүдэй нэгэдэмэл институтда атомна ядрогой байгууламжые шэнжэлхэ талаар үнгэргэгдэдэг научна ехэ бэдэрэлгэнүүдэй бааза дээрэ эрдэм ухаанай, техникын, арадай ажахын дүтэрхы һалбаринуудта хэрэглэгдэхэ шэнэ приборнуудые байгуулха хүдэлмэри ябуулагдана.

Медицинскэ прибор бүтээлгын бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлэлгын институдтай хамта ОИЯИ-гай мэргэжэлтэд эндэ бүтээгдэһэн газай дефекторэй үндэһэ һуури дээрэ шэнэ янзын гамма-камера зохёоһон байна. Бөөрэ, уушха ба зүрхэ шэнжэлхэдэ хэрэглэгдэхэ приборой клиническэ туршалганууд 1983 ондо эхилэгдэһэн байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Москва хотын 50-дахи больницын радиоизотопно диагностикын отделениие даагша профессор К. Д. Калантаров үбшэнтэниие үзэхын тула гамма-камера бэлдэнэ. ТАСС-ай фотохронико.

Юундэ буруу һүрөөб?

Европодо элшэ хүсэнэй кризисэй һая эхилжэ байха үедэ Англиин бүлэг эрдэмтэд хэмэл одоһоо бүридэһэн, элшэ хүсэнэй асари томо түхеэрэлгэ замбуулинда байгуулха гэһэн проект зохёоһон юм. Олон далитай эрбээхэйнүүд мэтэ жаран хэмэл одо замбуулинда табиха гэжэ хараалагдаһан юм. Тэрэ одон бүхэниинь 10 километр утатай, 50 мянган тонно шэгнүүртэй цилиндр байха байгаа. Полупроводниково бодосуудаар хэгдэһэн тэдэнэй дали бүхэниинь тэниихэдээ, 160 километр талмайтай болохо байгаа. Энэ дали дээрэ бии болоһон элшэ хүсэн 36 мянган километр үндэрһөө 300 ГВТ хэмжээнэй айхабтар хүсэтэ элшын урасхал Газарта дамжуулагдаха ёһотой байгаа. Ушар юун бэ гэхэдэ, тэдэ хэмэл ододой «далинуудтань» сахюурта бодосууд түрхигдэһэн тула наранай гэрэлые электрын постоянна ток болгохо ёһотой байгаа бшуу.

Иимэ хүсэтэй элшые хүн зоной һуудаггүй газарта хүлеэн абаха хэрэгтэй. Тиимэһээ Сахарада гү, али Исландиин мүльһэтэ дайдада, мүн Австралида абаха гэжэ хараалагдаа һэн.

Тиин тус проект бэелүүлгэдэ США болон бусад гүрэнүүд мүнгэ һомолжо эхилбэ. Тиин 1979 ондо тэрэниие зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ, тус проект гүйсэд һайнаар зохёогдоогүй гэжэ тодорһон юм. Юун бэ гэхэдэ, тэдэ ододые тодхохо, хүдэлгэхын тулада замбуулинай дайдада 1500 хүдэлмэришэн, 200 инженер ба 100 робот хүдэлхэ ёһотой. Хабсаргагшад ехэнхи сагаа онгосын газаа тээ — хара замбуулин соо үнгэргэхэ ёһотой болоно. Тэдэниие яажа аршалха хамгаалха тухай бодомжонууд проект соо үгы байшоо. Зүгөөр гол шухалань юун бэ гэхэдэ, электрын элшэһээ бүридэһэн хүсэтэ урасхалые замбуулинһаа ерүүлхэнь ехэ аюултай юм байба. Тэрэнэй ерэхэдэ, агаар ехэ ионизацида орожо, хоротой болохо юм ха. Энэ ехэ элшын бууһан газар нютагта хамаг амиды амитад, ургамал бүгэдэ шаташаха болоно. Мүн энэнь хажуу тээшээ хадууржа, ондоо тээ байһан хүнүүдэй бэе махабадта ехэ муугаар нүлөөлхэ бэлэй. Гадна бүхы янзын хэлхеэ холбоондо ехэ һаад ушаруулагдаха һэн. Гэрэй телевизорнүүд һайнаар хүдэлхэеэ болихо, ондоо түбинүүдые радиогоор шэнжэлэлгэ, алас холын дайдые «харадаг» радиотелескопуудай хүдэлмэри, хэмэл ододые адаглан харадаг түхеэрэлгэ һаатуулагдан тогтохо бэлэй.

Тиимэһээ тус проектые мүнөө дээрэ бэелүүлхэ арга боломжо гүйсэд үгы байна гэжэ мэдэрэгдэһэн юм. Гэбэшье энээндэ хабаатай эрдэмтэд гараа хабсараад, миин һууха бэшэ, харин үнэгүй, элбэг ехэ элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ ба дамжуулха шэнэ аргануудые зохёохо ёһотой гэһэн юм.

Г. МАЛИНИЧЕВ.

…МЭЛ ЭДЕЭН

…үн зониие эдеэ …аха гээшэ угаа …удал байһаар. …эй тоолоожо үзэ-… һүүлэй мянган … болгогдоһон эдеэ …доо ехэ хоол …жэлдэ хэрэгтэй …на. СССР-эй АН-…органическа хол-…институтда эдеэ …олгохо тон шэнэ …хёогдоно. …ь, целлюлозо гү, …ическэ материа-…хоол хэгдэдэг бо-…дэг. Харин би-… ургамалай ба …елогые, байгаали-…алтай бусад бо-… промышленна ар-…уулаабди, эдеэ … шэнэ арга бо-… бэдэрнэбди.

…үедэ элдэб олон … тэрэ тоодо хара … загаһанай мя-…н, хүрпээ, һү-…анай зүйлнүүдые …үүдые манай ин-…ргэжэлтэд оло-… ашаглан бэлэд-…ээ хэмэл эдеэ … байгаа ёһотой гэ-… һанадаг.

…э протоплазмын …ла хубинь, бүхы … үндэһэ һууринь … мэдээжэ. Ами-…мал эдихэдэнь, тэ-… белогынь зада-…кислота бии бо-…эр амитан өөрын-…үдые бии болго-…эдэнь манай хэ-…н, мяхан абтана

…ээн мянган жэл-… иимэ аргаар һү, …нь угаа гарзатай …лай мяхан дотор …килограмм белок …рилдүүлхын тула-… килограмм шахуу …елок болон өөхэ …дамжуулан ами-…улхэ баатай боло-…анай ингэжэ бии …о, ургамалай бе-…-90 процент һа-…а. Гадна мал ажа-…ние буйлуулан. …жэшээнь, сыр, ма-…, зээгэй абахада, …хэхи хубинь гээг-…ха юм. Энээнние … тулада һүнэй белогые хэрэглэжэ, һайн шанартай хэмэл икра хэхэ үйлэдбэриин лининүүд хэдэн жэлэй туршада манай орондо хүдэлнэ. Һүнэй белогһоо гадна, желатин, ургамалай тоһон, сельдь ба хилмэ загаһадай эмульсиие холижо хэһэн энэ икраень бодото икраһаа илгаруулхын аргагүй юм.

Мүн лэ энэ мэтээр элдэб олон зүйлнүүдые холижо буйлуулаад, өдэнэрэй үдэр бүри харадаг шэнги макарон, барайгарай хүрпээ, шарамал хартаабха ба үдэр бүри хэрэглэгдэдэг бусад эдеэ хоол хэмэл аргаар оиш болгогдоод, тус институдай шэл шкафууд дотор табигданхай байхань харагдана. Эдэ бүгэдэндэ ёһотой байгаалиин белогууд хэрэглэгдэнхэй. Жэшээнь, юрын макарон хүсэтэ сортын шэниисээр хэгдэдэг ааб даа. Харин хэмэл макарондо зөөлэн сортын шэниисэ хэрэглэгдэнэ. Эдэ мэтын ургамалда байдаг ямаршье амтагүй порошогтол адли белогһоо харахада үзэмжэтэй, амтатай, һайн шанартай эдеэ хоол бии болгохо зорилго бүри мүнөө шиидхэмээр болобо. Тус институтда үнэр ба амтаһай лаборатори бии юм. Тэндэ али оухы үнэрые ананасай, чесногой, үхэрэй мяханай гү, али тахяагай шүлэнэй үнэрые хэмэл аргаар бии болгожо һуранхай.

Хэмэл эдеэ хоол үйлэдбэрилхын тулада хуурай белок, крахмал, саахар, витаминууд болон минеральна дабһанууд хэрэглэгдэдэг. Тэдэниие иишэ тиишэнь шэрэхэнь хялбар, хадагалхада таарамжатай юм. Хэмэл эдеэ хоол СССР-эй АМН-эй Эдеэ хоолой институдай зууршалгаар, СССР-эй Минздравай зүбшөөлөөр үйлэдбэрилэгдэнэ.

Хүнэй ухаан гээшэ юушье хэхэ, бүтээхэ шадалтай. Уһан агаар ба шоройн хубинуудые ниилэлдүүлэн, элдэб эдеэ хоол бүтээдэг болохо гэжэ этигэнэб гээд Д. И. Менделеев хэлэһэн юм. Үнэхөөрөө тиимэ сагта хүрэжэ ерэбэ хабди.

В. ЯШИН,
ТАСС-ай корр.



∧ 1984 ОН ▽ АВГУСТ ∧

ДУЛАА ХААНАҺАА АБАХАБ?

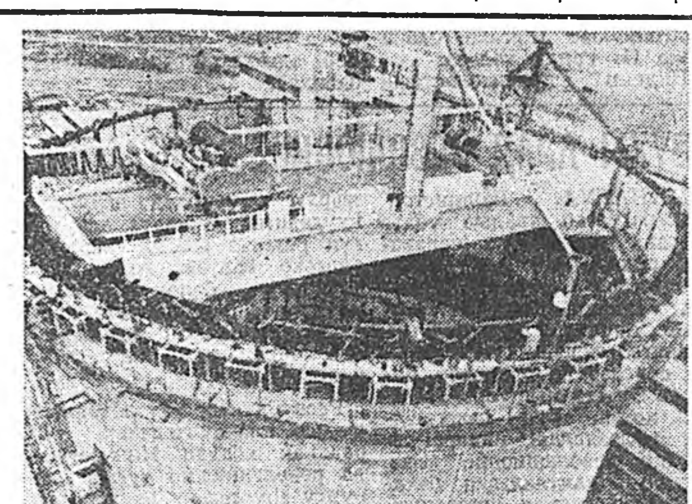
Газарай гүнһөө дулаа абаха гэһэн бодол энергетигүүдэй анхарал үнинһөө хойшо татадаг. Жэшээнь, 20 километр гүнзэгыдэ дулаан агаар шулуу шохойе хэдэн зуун, харин заримдаа хэдэн мянган градус хүрэтэр халаадаг. Мүнөө үедэ 20 километр хүрэтэр нүхэ малтаха арга һанаашалагданхай. Эрдэмтэдэй тодоруулһанай ёһоор, Дунда Азида, Байгал шадар, Бага Кавказда, Каспиин далайн түб ба урда хубидань, Закарпатида болон Охотско далайда 20 километр гүнзэгыдэ цельсеэр 800—1000 градус хүрэтэр халуун бии юм байна. Хожом газар дороһоо дулаа гаргаха хүдэлмэри тэдэ нютагуудһаал эхилхэ бээз.

УКРАИНЫН ССР. Николаевска областьдо Урда Буг мүрэн дээрэ атомна ба гидроэлектростанцинуудые нэгэдүүлхэ СССР-эй анха түрүүшын элшэ хүсэнэй комплекс баригдажа үргэлжэлһөөр. Иимэ комплекс сүүдхын туршада электрын элшэ хүсэнэй нөөсые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ арга олгохо юм.

Тэрэнэй гол барилга болохо Урда-Украиныя АЭС ороной Элшэ хүсэнэй ниитэ нэгэн системэдэ 1982 оной декабрьда холбогдоһон юм. Тиихэдэ тэрэнэй түрүүшын энергоблок 1 миллион киловатт хүсэтэй һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хоёрдохи реакторай корпус.

ТАСС-ай фотохронико.



УТААНАЙ ХОРО САРАДАГ ШЭНЭ ЗҮЙЛ

АВТОМОБИЛИИН гаргаһан газуудые платина гүйсэд шатаадаг гэжэ мэдээжэ. Гэбэшье энэмнай нилээд хомор ба үнэтэй металл. Тэрэниие машина бүхэндэ табихань ехэ гарзатай. Илангаяа хүсэтэ дизельнэ мотоортой, ехэ ашаанай самосвалнуудта горитой платина хэрэгтэй болохо. Тиимэһээ дэлхэйн элдэб лабораторинуудта тэрэнэй орондо хэрэглэхэ зүйл иэтэрүүгээр бэдэрнэ.

Болгариин эрдэмтэд платиныи орондо яһала хэрэглэжэ боломоор зүйл олоо. Энэнь алюмини, зэд, кобальт болон хромой холисо болоно. Эдэ грануланууд платинаһаа хүнгэн ба олон дахин хямда юм. Үшөө шухала юумэн гэхэдэ, эдэ удаан үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэдэг. Энээн дээрэ байһан кислород углеродой окисиие хорогүй углекислэ газ түргэнөөр болгодог, углеводород дууһан шатадаг, харин азодой хоротой окислонууд молекулярна азот болошодог юм. Эһэ тортог үгы болотороо дүрэдэг.

Дизелиин газуудые гүйсэд дүүргэхэ түхеэрэлгэ БелАЗ гэдэг 27 тоннын совет самосвалда, ГДР-эй «Робур» гэжэ ашаанай машинануудта ба Польшын шахтадахи погрузчигуудта туршагдаа. Удаань тэрэ түхеэрэлгэ Венгриин хотын автобусуудта, мүн тоннель малтадаг Чехословакиин машинануудта туршагдаа. Бүхы ушарта шэнэ зүйл һайнаар харагдаа.

«Техника и наука» журналһаа абтаба.

АГААРАЙ ХҮСЭ ХЭРЭГЛЭН...

Энэ тэрэ юумэ иишэ тиишэнь шэрэхэ, зөөхэ, ашаха буулгаха хэрэгтэ гараар хэгдэдэг ажалай ехэ байһаниинь мэдээжэ. Агаарай пленкодо үндэһэлһэн шэнэ транспортна хэрэгсэл һаяхан ухаалагдажа түгэсхэгдэбэ. Новочеркасск хотын Политехническэ институдай юумэ үргэлгэ ба транспортна машинануудай кафедрын коллектив иимэ машина бүтээхын тулада олон жэлдэ ажаллажа, энэ нэгэ «захатаяа» түгэсхэбэ гээшэ.

Ушар юуб гэхэдэ, жэшээнь, ямар нэгэн цех абаад үзэхэдэ, тэндэ энэ тэрэ юумэ иишэ тиишэнь зөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ ажал гарадаг байна. Жэшээнь, ямар-нэгэн хэрэгсэлые нэгэ станогһоо нүгөө станогто абаашаха, бэлэн болоһон детальнуудые станогһоо абаашаха, хэрэгтэй болохо хамһабариин элдэб материал асаржа үгэхэ, үлэгдэлнүүдые холодуулха гэхэ мэтэ угаа олон шэрэлгын ажал гарадаг байна бшуу.

Мэргэжэлтэдэй тоолоожо үзэһэнэй ёһоор, манай ороной бүхы түмэр зам ба автомобильна транспортаар зөөгшэдэ орходоо ехэ юумэ элдэб предприятинууд дотор жэлэй туршада зөөгдэдэг байна. Тиимэһээ ямар нэгэн продукци бүтээлгэдэ гаргагдаһан бүхы ажалай гаргашын гурбанай нэгэ хуби шахуунь түүхэй эд, заготовко, продукци ба гараһан үлэгдэлнүүдые иишэ тиишэнь зөөхэ хэрэгтэ зорюулагдадаг юм байна. Тиин энэ ехэ ажал нилээд олон ушарта үшөөл гараар хэгдэдэг зандаа. Цех соогуур ябуулха транспорт, ашаха-буулгаха хэрэгсэлнүүд ходо дуталдажа байдаг.

Тиимэһээ агаарай пленкодо үндэһэлһэн транспорт (хуряангаар: ТСВП — транспортные средства на воздушной пленке) гэжэ ехэл хэрэгтэй юумэн бүтэбэ гээшэ. Энээниие бүтээхэнь ехэ хилбар юм. Тэрэ тон зөөлэхэнөөр, нэгэ жэгдээр ябадаг, тэрээндэ ехэ элшэ хүсэн хэрэгтэй бэшэ, ямаршье ехэ юумэ үргэхэ шадалтай. Тиимэһээ ехэ хүндэ шэгнүүртэй энэ тэрэ юумэнэй хубинуудые үргөөд, хэрэгтэй газараарнь тон зүбөөр «уулзуулха» шадабаритай юм.

Дурсагдагша Новочеркасска институт 1-һээ 10 тонно хүрэтэр ашаа тээжэ, иишэ тиишэнь зөөхэ шадалтай элдэб янзын транспортна хэрэгсэлнүүдые ухаалаа. Эндэ эгээл гол шухалань юун бэ гэхэдэ, эдэ мэтын хэрэгсэлнүүдтэ хэрэглэгдэхэ, дүрбэн хүлтэй нэгэ янзын тулга бүтээгдээ бшуу. Тэрэ тулгын хүлнүүд соогуур агаар оруулагдажа, ехэ юумэ үргэхэ агаарай хүсэн бии болоно гээшэ. Энэ тулгые ямаршье түхэлэй тэргые бүрхөөн тодхожо болоно. Тэрэ тэргэ дээрэ табигдаһан 6 тонно хүрэтэр ашаае энэ тулгань тэрэ тэргэтэйнь хамта амархан абаад ябашаха шадалтай. Тэдэниие эрхимээр ашаглаха гансал эрхэ нүхэсэл гэхэдэ, жэгдээр жэлэгдэһэн бетон поол юм.

Эдэ ТСВП гэдэгүүд хэдэн газарта туршагдаа. Тиин кранануудай хэрэглэгдэдэггүй цехүүдтэ урданай погрузчигуудай орондо сүм эдэниие хэрэглэхэдэ ашагтай гэжэ харагдаба. Тиин ТСВП гээшын тулгань нэгэл янза хадань предприятиин хүдэлмэрилэгшэд мөөртэй транспортна хэрэгсэлнүүдтэ тэрэниие табиха аргатай болохо юм. Энээндэ мүнгэ зөөришье, ажал хүлһэншье тон багаар гараха.

Мүнөө энэ ТСВП-е улам нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Заабол жэгдэ бэшэ, харин ямаршье газарта ябуулмаар оньһо хэхэ гэһэн оролдолго гаргагдана. Үргэлжэ бэшэ ашаануудые дээрээ хушалтатай вагондо тээхэ ТСВП туршагдана.

Энэ ТСВП гэдэгые хэрэглэжэ эхилһэн Москва, Киев, Волгоград болон хэдэн бусад хотонуудай предприятинууд урдань байһан транспортынгаа орондо энэ шэнэ оньһо хэрэглэдэг болоходоо, 11—17 мянган түхэриг жэлэй туршада алмаһан, мүн хэдэн зуун хүниие бар хүсэнэй хүшэр ажалһаа сүлөөлһэн байна.

Т. ШЕВЧУК.

…ИДАРАЛ ОКЕАНАЙ ОЁОРТО...

…ал гээшэ Газар дээрэ далай …гүйхэн уһануудта бии болоо …ологдодог байгаа. Гэбэшье һаяхан …далайда, Галапагосско аралнууд …дэн зуун градус халуун эрхэ … амидардаг бактеринүүд олдожо, … эхилжэ амидарал бии болобо гү, …лажа гараба. Ушар юун бэ гэ-…хэндэ манай түби дэлхэй тиимэ …айдалтай байгаа бшуу. Газар …идаралай мүндэлһэн тухай мүнөө …риие А. Опарин ба Джон Б. С. …эгшэд байгуулһан гэжэ тоолог-…эдэнэй теориин ёһоор, манай …эй агаарта анханда сэбэр кис-…ы байгаа. Тэрэ үеын агаар хадаа … метан болон аммиагһаа бүри-…һан. Тиин хэрбээ реакциин бо-…э хүсэнэй байгаа һаань, эдэ бо-…холболдодог байна.

…онуудта тэдэниие холболдуулан, …слота, саахар болон нуклеотидууд …лэгдэһэн байна. Тиихэһээ бай-… тэдэ молекулэнүүд полимернүүд …эгдэхэгдэжэ, эдэнь белогуудта гү, …ы бодосой нуклеиновэ кислота-…адлишуу байгаа. Хэрбээ эдэниие …атай оайдалда байлгабал, тэдэ-…ханиинь өөһэдтөөл адли молеку-… гаргажа эхилдэг. Эдэнь үшөөл …үйл бэшэшье һаа, тэрээндэ нилээд … юумэн болоно.

…е энэ туршалгын һула талань …айгааб гэхэдэ, лабораторидо бай-…һан оршон байдал мүн анханда … дээрэ бии байгаа гэжэ сохом хэ-…аргагүй. Тиимэ байдалые хаана … бэдэрэн оложо, тэндэ амиды … бии болохые үзэхэ хэрэгтэй … бшуу. Тиин иимэ байдал Номгон … оёорто олдоһон байна гээшэ.

… ондо бүлэг эрдэмтэд «Альвен» га-…мерикын уһан доогуур ябадаг онго-… Галапагосско аралнуудай шадар … оёорые шэнжэлжэ ябатараа, 2600 метр гүнзэгыдэ халуун уһанай гаража байхые обёорһон юм. Тэрэнэй дэргэдэ крабууд, моллюсканууд болон хоёр метр утатай сагаан хорхойнууд амидаржа байгаа. Эдэ амитад тэндэхи бактеринүүдээр хоол хэдэг байба. Фотосинтез боложо, амидаралай бии болохын тулада заатагүй элшэ хэрэгтэй. Харин наранай туяагай хүрэдэггүй энэ гүндэ амида зүйлнүүд яажа бии болоод амидарна гээшэб гэжэ эрдэмтэд ехэтэ гайхаһан байгаа.

Теэд хэрбээ газарай ургамалда наран элшэ хүсэнэй эшэ үндэһэн болодог һаань, Номгон далайн оёорто оршодог тэдэ микроорганизмууд фотоной орондо серэ хэрэглэдэг оайшоо. Тиигээд хирургическа зэбсэгүүдые сэбэрлэжэ, эдеэ хоолые консервэ болгохоор иимэ халуунда эдэ микроорганизмуудай амидаржа байдагынь гайхалтай байба. Тэдэ бактеринүүдтэ бэеэ хамгаалха хуяг гү, али халууниие хүйтэн болгодог зүйл үгы байгаа.

Америкын биолог Джон Барросай хэлэһэнэй ёһоор, Номгон далайн оёортохи халуун уһан Газарай һая бүрилдэжэ байха үедэ вулканай тэһэрэлгэһээ газар дээрэ хаягдажа байһан уһантай адли юм. Тиин тэндэхи микроорганизмуудай амидардаг уһаниинь 3,5 миллиард гаран жэл урда тээ бии болоһон. Халуунда шатадаггүй эдэ бактеринүүд Газар дээрэ амидаралай бии болохо эхи табиһан амиды зүйлнүүдтэй адли болоно.

Мэргэжэлтэд энэ тобшололые гүйсэд барингталан абанагүй. Гэбэшье Наранай юртэмсэдэ болон бүхы Оршолонто дэлхэйдэ амиды зүйлнүүдые бэдэрдэг астрономууд Үүрэй солбон мэтын халуун байдалтай түбинүүд дээрэ амидарал байхагүй гэһэн теориёо шэнээр хаража үзэхэ ёһотой болоно.

Франциин хэблэлэй материалнуудаар.
(АПН).

ҺОЛЖОРЖО ЯБАҺАН ХАДА ТОГТООГДОО

Атчинска хадын һолжоролгые тогтоохо зорилготойгоор тогтоогдоһон Бүхэсоюзна туршалгын-методическа советэй хүдэлмэриин дүүргэгдэһэн тухай Узбекистанда соносхогдоо. Һолжоржо ябаһан хадые тогтооһоной эсэстэ инженерно геологиин түүхэдэ үшөө нэгэ ехэ түйлалта бэелүүлэгдэбэ гэшэ. Урда сагта хада уулын һолжоролгоһоо уламжалан, ямар олон хүн гай гасаланда дайрагдадаг байгааб! Совет мэргэжэлтэд дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ энэ асуудалые шиидхэхэ арга олобо.

АНГРЕН ХОТЫН захада Тешикташ гэжэ тосхон оршодог. Тэндэ һуудаг зон арбан жэлэй урда айгүй юумэнүүдтэй ушардаг болобо. Юун бэ гэхэдэ, гэнтэ дорохи газарынь шэшэрэн дондоржо эхилдэг, үгышье һаа гэнтэ байтараа, хэн нэгэнэй үүдэниинь хаагдахаяа болишодог, ханадань ехэ ангагар ган гарашадаг гү, али асфальтаар хушагдаһан жэгдэ харгы эндэ тэндээ бүлхыжэ обойшодог болоһон байгаа. Энэ тосхон доромнай вулкан һэргэбэ гээшэ хадаа гэжэ хүнүүд түрүүн һанадаг байгаа. Харин тэндэхи газарые шэнжэлһэн геологууд иимэ һанамжа буруу гэжэ тодоруулһан байна. Гэбэшье тэдэ бүгэдэ юунһээ болоно гээшэб гэжэ тайлбарилжа шадаагүй һэн.

Энээнэй тайлбариие олохо ябадалда нэгэ иимэ ушар туһалһан юм. Энэ тосхондо һуудаг Норов гэдэг хүн амаралтын үдэр хадада кишлагта байдаг түрэлхидтөө ошожо ерэхэ гэжэ ябаһаар, газарай габа руу гэнтэ унашаһан байгаа. Тэрээн сооһоо арай гэжэ гараад, гэртээ бусаһан гэхэ.

Тиигэжэ унаһан тухайгаа Норов мэргэжэлтэдтэ дуулгаба. Тэдэнь Норовой унаһан газарай габые шэнжэлжэ үзэхэдэнь, тэрэнь долоон километр хүрэтэр үргэлжэлһэн зураг̃ар ута нүхэн байба.

Дары эндэнь мэргэжэлтэд ерэжэ, түхеэрэлгээ тодхожо шэнжэлээд үзэхэдэнь, Курам гэдэг дабаан оухы бөөрөөрөө гэнташоод, хадаһаа тапарһан тэрэ газарынь найман дүрбэлжэн километр талмайтай, миллиард шахуу кубометр шулуу шоройе багтааһан, хоёр миллиард тонно шэгнүүртэй юумэн байба. Тиигээд энэнь Тешикташ гэжэ тосхон ба Ахангаран хэдэг гол руу яахыншье аргагүй аалиханаар ойртон ябаһан байба. Хэрбээ тэндэ хүрөө һаань, Ангренскэ ГРЭС зогсожо, нүүрһэнэй уута уһанда абтажа, оршон тойрон байһан хамаг бүхы юумэн үгы хэгдэхэ байгаа.

Энэ ехэ аюулые зайсуулха зорилгоор Туршалгын-методическа бүхэсоюзна совет боложо боломоор һандаралые усадхаха гүрэнэй онсо тусхай комисси байгуулагдаһан юм. Хадын энэ асари ехэ таһархайн һолжоролгые яажа болюулхаб гэһэн асуудал табигдаа һэн. Түбхын түрүүндэ хүнүүдые аюулгүй газарта гаргаха гэһэн шиидхэбэри абтаба. Харин Тешикташ гэжэ тосхондо аяар 13 мянган хүн һуудаг, тэндэ 3350 гэрнүүд, һургуули, магазинууд байгаа ха юм. Тон богонихон болзорто хүнүүд олон дабхар байрын шэнэ гэрнүүдтэ нүүлгэгдэбэ. Харин зарим хүнүүдэй тиимэ гэрнүүдтэ орохо дурагүй байхадань, өөрын гэр барихыень мүнгэ зөөри ба барилгын материалнууд урьһаар үгтэһэн юм. Тиигэжэ Ангрен хотын захада шэнэ микрорайон ехэ түргэнөөр бодошобо.

Тиин хадын яажа һолжорхые адаглаһаар байтарнь, тэрэнь нүүрһэ малтахада гараһан обоо хүбөө шоройе тойроод гарадаг байба. Тиихэдээ энэ обоо шорой газар дээрэ хүндөөр һуужа, тэрэ хадын таһардаһые хаана гэһэн ажаглалта хэгдэбэ. Тиимэһээ энэ таһардаһанай үзүүр талыень хүндэ түмэрөөр даруулбал, тэрэ һолжорхоёо болихо бэзэ гэһэн тобшолол хэгдэбэ. Һолжоржо ябаһан хадын таһархайн үзүүрынь Ахангаран гэдэг мүрэнэй эрьеэр гараһан хадань, эгээл тэндэнь бүхэ хаалта барижа, харин тус голые гурбан километрэй канал барижа тойруулан гаргаха гэһэн шиидхэбэри абтаба.

Мүнөө эдэ бүхы шиидхэбэринүүд бэелүүлэгдэнхэй. Атчинска хадын таһархайн һолжоролго тогтоогдожо, тэрэ хүнүүдтэ аюулгүй болгогдонхой.

— Теэд тэрэ хада ямар ушарһаа таһараа гээшэб,— гэһэн асуудал Узбегэй гидрогеологи ба инженерно геологиин нэгэдэлэй генеральна директор профессор Абдуманон Хасановта табибаб.

— Тэрэ хадын бөөриин тэнсүүринь алдагдаһан байгаа. Тэрэнэй нэгэ шалтагааниинь хадаа газарай хүдэлэлгэ болоо юм. Совет эрдэмтэд ба инженернүүдэй ингэжэ хадын һолжоролгые тогтооһон ябадал бүхы дэлхэйн инженерно-геологическа ажал хүдэлмэридэ айхабтар ехэ удха шанартай, харин Тешикташ гэдэг тосхониие тон богонихон болзорто аюулта газарһаа нүүлгэһэн ушар үнэхөөрөө энэрхы һайхан сэдьхэлэй баримта болоно,— гэжэ Чехословакиин ехэ мэргэжэлтэ профессор Матулла Дели хотодо инженерно геологёор болоһон уласхоорондын конференци дээрэ хэлэһэн байна.

Эльпарид ХОДЖАЕВ,
АПН-эй корр.
Ташкент.

ХАЛХЫН-ГОЛОЙ НАНГИН ГАЗАРТА...

ХАЛХЫН-ГОЛ ШАДАР ЯПОН МИЛИТАРИСТНУУДЫЕ СОВЕТ БА МОНГОЛ СЭРЭГҮҮДЭЙ ИЛАҺААР 45 ЖЭЛЭИ ОЙ АВГУСТЫН 20-до ГҮЙСЭБЭ

Халхын гол... Монгол болон совет арадуудта ойроо хүртэшэгүй нангин газар. Эндэ тэһэрһэн бомбо ба снарядуудай, блиндаж, окопууд болон траншейнүүдэй мүр сараа мүнөө болотор эдэгэрэгүй байһаар. Жэбэрхэ ногоорһоһон гильзэнүүд хүнэй хүлдэ торсолдон ханхинаһаар, пулемедой лентэнүүд, сумэ буудлуулһан касканууд шэралдардаг. Эндэ баатаршалга харуулһан сэрэгшэдтэ хүшөө-памятник табигданхай.

Душэн табан жэлэй саана монгол арадай эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалда булимтаран орохоо Японой эзэрхэг түримхэйшүүлэй урдаһаа совет ба монгол сэрэгүүд эндэ, Халхын голдо шуһата тулалдаа хэһэн байна. Япон тиихэдэ Монголые эзэмдэн абаад, газар дайдыень Советскэ Союзда эсэргүү дайнай плацдарм болгохо, бүхы Азида өөрынгөө эзэрхэг зонхилол тогтоохо гэһэн харата муухай түсэбөө бэелүүлжэ эхилһэн гэшэ.

Гэбэшье японой сэрэгэйхидэй һанаашалганууд хоёр ороной аха дүү арадуудай дайшалхы хани нүхэсэлэй булад хүсэндэ буталан сохигдон һалаа һэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээхэнэ Халхын голдо туйлагдаһан илалтын гансахан энэ эзэрхэг түримхэйшүүлдэ бэшэ, харин фашизм ба милитаризмын хүсэнүүдтэ, уласхоорондын харгис муухай политикада, тэдэнэй эзэрхэг түримхэй түсэбүүдтэ хүсэ ехэтэ сохилто боложо үгэһэн мүнөө хэндэшье ямаршье маргалта байхагүй. Өөһэдынгөө революционно туйлалтануудые, социализм эсэгэ ороноо аршалан хамгаалхын тулада монгол болон совет арадуудта хүсэд хүсэ шадал бии гэжэ тэрэ илалта бүхы дэлхэйдэ харуулһан байха юм.

Монгол ба совет арминуудай сэрэгшэд эгэршэгүй эршэ зоригой, баатаршалгын бодото жэшээнүүдые харуулһан. СССР-эй ба МНР-эй правительствэнүүд тэдэнэй баатаршалгануудые үндэрөөр сэгнэһэн, олон сэрэгшэдые орден медальнуудаар шагнаһан, Советскэ Союзай ба МНР-эй Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөөһэн байна.

Душэн табан жэлэй саана Монголой гүрэнэй хилые хамгаалалсаһан хүн бүхэн зол жаргалта амгалан байдалай заатагүй эрхэ байһанда бүхэлөөр этигэжэ ябаһан. Тиимэ байһаниинь элитэ. Совет ба монгол сэрэгшэдэй хамтын илалтые мүнхэлһэн хүшөөһөө холо бэшэ табигдаһан нүгөөдэ хүшөө дээрэ бэшээтэй: «Эндэ 1974 ондо шэнэ Халхын голые байгуулагшадай түрүүшын слет болоһон». Иигэжэ түүхэ домогто ороһон дайн байлдаанай газаар шатаагдаһан энэ хизаарай дайшалхы үнгэрһэн амгалан ажалай мүнөөдэртэй нэгэдэнхэй.

Энэ районой газар дайдые бодото ёһоор ашаглалга 1960 оноһоо эхи захатай юм. Халхын гол ба Баяр нуур шадар газаа таряалан эрхилжэ болохо хэдэн зуу мянган гектар газар бии гэжэ эрдэмтэд тодорхойлоһон байна. Мүнөө оронойнь бүхы таряалангай 23 процент, үбһэ хуряадаг сабшалангай 20 процент эндэ нэмжэнэ.

Эндэхээр Хамар-Дабаан гэжэ үндэр добын оройдо командир Г. К. Жуковай командна пункт байһан. Энэ үндэрһөө захагүй үргэн тала дайдые хайшадан харахада тэрэ үеын дайшалхы машинанууд бэшэ, харин амгалан ажалай бүхы хүсэнүүд—тракторнууд, комбайнууд өөбөргөөхо. Добуунай хормойдо, хотирон зурыһан голой эрьедэ «Халхын гол» гэжэ госхозой түбэй һуурин түбхинэнхэй. Эндэ арбан жэлэй һургуули, ехэ больница, клуб, байрын гэрнүүд, магазинууд, хүүгэдэй саад болон ясли—эдэ бүгэдэ госхозой хүдэлмэришэдэй ажаһуудалда зорюулагдаһан. Тээ саахануурнь ажахын үйлэдбэриин байранууд: техникэ заһабарилгын мастерской, үнеэдые машинаар һаадаг фермэ, котельна болон бусад барилганууд жэрылдэнэ. Советскэ Союзай дүрбэ дахин Герой маршал Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ «Халхын гол» гэжэ госхозой олон һалбаритай ажахы болонхой. Эндэ газар таряалан ба мал ажал амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байдаг.

Гүрэнэй энэ ажахые байгуулга ба тэрэниие болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ совет хүнүүд ехээр туһалһан гэшэ. Урдынхидал адляар нэгэ экипажда, пулеметно нэгэ расчетдо ябаһандал, госхозые байгуулгын үедэ, тэрэнэй үйлэдбэриин эхилһэн сагһаа энэ ороной эльгэдэшэн мэргэжэлтэд монгол барилгашадтай, шэнэ газар элдүүрилэгшэдтэй эбэй эзэргэсүүлжэ ябажа хүдэлмэрилнэ.

Мүнөө Халхын голдо хүдөө ажахын нилээд олон механизаторнууд өөһэдынгөө ажалай эзэд гэжэ нэрлэгдэнэ. Имагтал эндэ ажаһуудаг Р. Пүрвэ республикынгаа арадай агууехэ хуралай депутат, МНР-эй ажалай баатар болоһон, тиихэдэ тракторист С. Адъя, комбайнер Х. Иван гэгшэд гүрэн түрын шагнал — «Алтан гадаһан» гэһэн ордендо хүртэһэн байна.

Монголой ревсомолой XVIII съездын делегат, залуу механизатор Г. Батахаантай бидэнэр газар дээрэ уулзаа һэмди. ПТУ дүүргэһэнэйнгөө һүүлээр долоодохи жэлээ шэнэ газар элдүүрилжэ ябана. Халхын голой нангин газар дээрэ ажаһуужа, ажал хэжэ байһан хадаа бидэнэр эндэ болоһон дайнда шуһаа адхарһан баатарнуудтал адляар хүдэлмэрилхыемнай уялгална гээд тэрэ хэлээ һэн. Залуу коммунист өөрынгөө хэлэһэн үгые бодото ажал хэрэгээрээ элирхэйлэн харуулна, түсэбтэ даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэжэ ябадаг. Өөрынгөө арга боломжонуудые тооложо үзээд, Батахаан мүнөө ябажа байгаа табан жэлэй туршада аяар 12,5 жэлэй даабари бэелүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Манай бригадада барандаа ПТУ дүүргэһэн, республикынгаа элдэб заха хизаарһаа ерэһэн залуушуул хүдэлдэг гээд тэрэ хэлээ һэн. Гэбэшье тэдэнэрэй заримыень эндэхид «үбгэжөөлнүүд» гэжэ нэрлэдэг болонхой. Зүгөөр наһаарнь бэшэ, ажалайнь туйлалтаар.

Халхын голой газар дээрэ зохёон байгуулагдажа байһан ажабайдал саг зуурын бэшэ, олон жэлэй туршада бэелүүлэгдэхээр хараалагданхай юм. Саашанхи жэлнүүдтэ эндэ хүсэ ехэтэ агропромышленна бүхэли комплекс байгуулагдажа, республикынгаа Зүүн аймагай экономикые хүгжөөлгэдэ горитойгоор нүлөөлхэ ёһотой. Ойрын жэлнүүдтэ аймагтань үшөө 150 мянган гектар газар ашаглагдахаар, уһалууриин системэ баригдахаар, 3 мянган тонно ороохо болбосоруулха хүсэтэй элеватор, заһабарилгын оньһожоруулагдамал станци, хүдөө ажахын бусад предприяти баригдахаар хараалагдана.

Халхын голдо туйлагдаһан илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, тэндэ ами наһаа алдаһан сэрэгшэдэй дурасхаалда мемориальна комплекс дайн байлдаанай болоһон газарта бодхоогдонхой. Аха дүү хоёр ороной скульптор болон архитекторнүүдэй хамтын хүсөөр зохёогдон бүтээгдэһэн энэ композици «Халхын гол» гэжэ госхозой түбтэ байгуулагдаһан дайшалхы алдар солын хүшөө памятнигуудай, музейнүүдэй комплексын бүридэлдэ ороно. Музейн үүдэндэ Халхын голой тулалдаанда хабаадаһан часть, соединенинүүдэй дайшалхы техникэ, буу зэбсэгүүд табигданхай. Музейн экспозици совет ба монгол сэрэгшэдэй баатаршалганууд тухай эли тодоор хөөрэдэг. Музейн ханануудһаа эхилээд Хамар Дабаанай хормой хүрэтэр алдар солын аллей зурына, гранидаар хэгдэһэн ханаханууд дээрэ харата дайсаниие даралгада шалгарһан солдат болон командирнуудай нэрэнүүд һиилэгдэнхэй. Добуунай оройдо совет ба монгол арадуудай дайшалхы хани нүхэсэлэй һүлдэ тэмдэг болгон, тэдэнэй сэрэгүүдэй эзэрхэг түримхэй дайсаниие һамна сохиһон сэрэгүүдэй илалтые, хүсэ шадалые мүнхэлһэн ехэ монумент табяатай.

Халхын голдо туйлагдаһан илалтын 45 жэлэй ойтой дашарамдуулан, олон тоото материалнуудые толилхо зуураа. Монголой түбэй хэблэл СССР ба МНР хоерой Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хамтын хүсөөр япон эзэрхэг түримхэйшүүлые бута сохилгын мүнөө үедэ ямар ехэ удха шанартай байһаниие онсолон тэмдэглэнэ. Мүнөө милитаристнууд болон империалис бусад хүсэнүүдэй стратегическэ түсэб дотор Алас Дурные, Номгон океаниие СССР ба МНР, Азиин социалис бусад гүрэнүүд тээшэ шэглүүлэгдэһэн американ ядерна ракетэнүүдэй стартова талмай болгохоор хараалагдажа байхада Халхын голой тэрэ түүхэтэ һургаал илангаяа ехэ удха шанартай болоно. Америкын империализмын, тэрэнэй туһамаршадай ядерна буу зэбсэг үзэгдээгүй ехээр гарган, бүхы дэлхэйдэ ухэлтэ аюул тохёолдуулхаар забдажа байһан энэ үедэ Монголой ба Советскэ Союзай арадуудай, социалис бүхы оронуудай дайшалхы хани нүхэсэл онсо шухала удха шанартай гэшэ.

А. ДЕНИСОВИЧ,
ТАСС-ай корреспондент.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ДОЛООН МЯНГАДАХИ...

Партиин Хяагтын райкомой ба арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой орган «Ударник» гэжэ газетын (мүнөө «Ленинское знамя») түрүүшын номер 1930 оной декабриин 24-дэ барлагдан гараһан байна. Байгша оной августын 14-дэ газетымнай 7000-дахи номер гаража, газетынгаа түүхэ, эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэд, мүнөө үеын ажалай түрүүшүүл тухай уншагшадтаа дуулгаба. Жэшээлхэдэ, 1917 онһоо большевигүүдэй партиин гэшүүн Алексей Александрович Искра тухай дурсалга толилогдоо. Энэ хүмнай партиин обкомой зууршалгаар 1930 ондо Хяагта ерэжэ, түрүүшын газетые хэблэн гаргаха хүдэлмэри эмхидхэлсэһэн габьяатай.

Гуша гаран онуудта, колхоз, совхозуудай байгуулагдажа байһан сагта газетэмнай хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуүехэ дайнай жэлнүүдтэ ажалшадай шэн габьяата ажал хэрэгүүд, шэнэ үүсхэл гаргагшад болон нютагайнгаа хүбүүдэй дайшалхы зам тухай материалнуудые толилдог һэн.

Мүнөө 80-дахи онуудта, хүсэн түгэс социализмын илан мандажа байһан сагта КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүд, оронойнай Эдеэ хоолой программа, ажалай журам сахилга, хүдөө ажахынуудта бригадна гурим гэһэн үргэн ехэ удхатай зорилгонуудай бэелүүлгые колхоз, совхозуудай бодото ажал хэрэгүүдһээ үндэһэлэн газетэмнай хөөрэнэ. Энэ шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зарим тэды һайн жэшээнүүдэй хажуугаар баһал дутуу дунданууд ушардаг гээшэ. Тиимэһээ газетымнай хуудаһануудта сэхэ руунь хөөрэлдөөн болодог.

Бэрхэ ажалшад болон сошордомо ушарнууд тухай хүдөө бэшэгшэд эдэбхитэйгээр дуулгадаг. Мүнөө тэдэнэй тоо 60 гаранхай. Эдэ хадаа ээрэлгэ-нэхэлгын комбинадай фанговщица Мария Степановна Суханова, профкомой түрүүлэгшэ Галина Ивановна Тычкова, Ехэ-Нугын совхозой партийна организациин секретарь Элбэг Чирининович Гурунов, горторгын экономист Валентина Гармаевна Доржиева болон бусад эдэбхитэд болоно.

Газетые барлалга юрэнхыдөө районой типографиин хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгоһоо сэхэ дулдыдадаг. Наборщица Любовь Осиповна Кирьянова, линотипистка Эрдэнцу Бимбаевна Ринчинова, корректор Надежда Иннокентьевна Годыженская гэгшэд хори гаран жэлэй туршада өөһэдынгөө хубитые оруулһаар. Харин машинистка Надежда Ивановна Чиркова 40 гаран жэлдэ ажаллана.

Е. СУРМАЧ.

НАРАТА ҮДЭРНҮҮДТЭ

Ахын райондо һүүлэй үдэрнүүдтэ ехэ хура бороо орожо, үбһэ хуряалгын ажалда һаад тойбо ушаруулна. Хэды тиимэ байдалай тохёолдобошье, тэжээл бэлэдхэгшэд энэ шухала ажал хэрэгээ урагшатайгаар ябуулхые оролдоно. Мүн лэ эдэ үдэрнүүдтэ ниитын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудта ошожо, үбһэ хуряалсана.

Партиин райкомой аппарадай болон хэлхээ холбооной узелай хүдэлмэрилэгшэд тус тустаа 30 центнер үбһэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо бэлэдхэбэ. Тэды шэнээн үбһэ арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой, хүдөө ажахын управлениин коллективүүд «Коммунизм» колхоздо хуряаһан байна. Тиихэдэ «50 лет Октября» колхоздо Соёдой сельсоведэй, Сорогой дунда һургуулиин һурагшад мүн лэ 30—30 центнер үбһэ бэлэдхээ.

К. ТУЛУЕВ.



Селенгинск посёлогой «Детский мир» магазинда комсомол-залуушуулай коллектив хүдэлдэг юм. Тэдэнэр өөһэд хоорондоо һайн һайхан, эбтэй эетэй харилсаа байгуулжа, худалдан абагшадта урин зохидоор хандадаг, юумэ шэлэхэдэнь туһалдаг, зүбшэл үгэдэг.

Эдэ басагадай дунда Любовь Осинина шалгардаг. Тэрэ эрхим һайн ажалайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй райкомой аяншалгын путёвкоор шагнагдажа, Тбилиси хотодо оршодог уласхоорондын залуушуулай «Золотое руно» гэһэн лагерьта амараад ерэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. Осинина.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ХИЛЫН САААНАҺАА
• ТАСС • АПН •

ЗАЛАН СЭХЭ ХАРАА БОДОЛ

ДЕЛИ. Буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр хуряахын, ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые хорихын түлөө Инди залан сэхээр тэмсэнэ гэжэ премьер-министр Индира Ганди Англиин элитэ мэдээжэ ниитын ажал ябуулагша лорд Брокуэйтэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Тэрэ буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө бүхэдэлхэйн ябуулга гэдэг Англиин эмхиин түрүүлэгшэ юм. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын, бэхижүүлхын тула Индиин правительство саашадаашье ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха байна гэжэ И. Ганди хэлэбэ.

Индиин правительствын эб найрамдалта гадаадын политическэ хараа шэглэлые, уласхоорондын байдалые һайжаруулхын, арадуудай аюулгүй байдал хангахын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй оруулдаг хубитые Англиин ба бусад оронуудай эб найрамдалай тала баригшад үндэрөөр сэгнэдэг юм гэжэ Ф. Брокуэй Индира Гандитай уулзаһанайнгаа һүүлээр журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Эгээл кимэһээ Инди бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудтай хамта дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын, ядерна буу зэбсэгүүдые үгы хэхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байнхай.

БҮХЫ АРАД РЕВОЛЮЦИИЕ ХАМГААЛНА

МАНАГУА. Вашингтон Никарагуагай арадые үбдэг дээрэнь һүгэдүүлжэ шадахагүй гэжэ Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын национальна хүтэлбэриин гэшүүн, республикын правительствын хүтэлбэрилхы соведэй координатор Даниэль Ортега мэдүүлбэ. Ниислэл хотын бүд нэхэгшэдтэй уулзахадаа, никарагуагайхид революционно Эхэ ороноо хамгаалгаяа бэхижүүлхээр эрид шиидэнхэй гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Рейганэй Сагаан байшангые удамаршалжа эхилһэнһээ хойшо США Никарагуада эсэргүү гутамшаг муухай дай үүдхэжэ байна гэжэ Д. Ортега хэлэбэ. Гэбэшье ороной бүхы арад революцияа хамгаална. Энээгээрээ бидэ хүсэтэйбди. Тиимэһээ эзэрхэг түримхэй ябуулгануудайнгаа амжалта асархагүй байһые США үнихэнэй ойлгохо ёһотой. Американ солдадууд болон Сомосын алууршадай манай Эхэ орониие булимтаран эзэмдэхыень никарагуагайхид зүбшөөхэгүйл.

Республикын хүтэлбэрилэгшэдые алаха хюдахые хараалһан ябадал Никарагуада революционно хүгжэлтые буруу һүргэжэ шадахагүй байна гэжэ Д. Ортега мэдүүлбэ. СФНО-гой бүхы национальна хүтэлбэриие алажа хюдажа болоно, гэбэшье Никарагуагай революци үргэлжэлхэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, арад зон, хүдэлмэришэд болон таряашад тэрэниие бэелүүлнэ бшуу гэжэ тэрэ хэлэһэн байна.

ШУХАЛА ҮҮСХЭЛ

ПАНАМА. Араб-израилиин хёмороо зүришэлдөөе үнэн зүб байдалай үндэһэ һуури дээрэ шиидхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн СССР-эй гадаадын политическэ шэнэ үүсхэл шухала удха шанартай байна гэжэ Панамын Арадай партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Руперто Лютер Томас ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. ООН-ой хүтэлбэри доро Дүтын Зүүн зүг тушаа уласхоорондын конференци зарлахые Советскэ Союзай уриалһаниинь тон шухала удха шанартай байна. Национальна бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудай үнэн нүхэр байһанаа Советскэ Союз иимэ хараа бодолоороо дахинаа баталба.

УЛАСХООРОНО[…] ШЭНЖЭЛ[…]

ХОЁР ОНДОО ХАРАА БОДО[…]

Совет хэблэлдэ тээ мэндэ толилогдоһон, Ирландиин ниитын ажал ябуулагша Ш. Макбрайд гэгшын хандалгада нүхэр К. У. Черненкын үгэһэн харюу бүхы дэлхэй дээрэ хүн зоной анхарал ехээр татажа, уласхоорондын хэблэлдэ үргэнөөр тайлбарилагдажа байна. Энээнэй ушар шалтагаан ойлгосотой. Совет хүтэлбэрилэгшын үгэһэн харюу дотор эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, буу зэбсэг хураан абалгые бүгэдэ ниитээрээ, гүйсэд дүүрэнээр туйлаха хэрэгтэ Советскэ Союзай хэды ехэ оролдолго гаргажа байһаниинь үшөө дахин элирхэйлэгдэнэ. Холбоото Штадуудтай һайн харилсаатай байхые СССР хүсэнэ, хоёр талаһаа таатай зохид хүсэл эрмэлзэлэй тодорхойлогдохо заатагүй хэрэгтэй, хоёр талын үнэн зүрхэнэй һайн һайхан хүсэл эрмэлзэл СССР ба США хоёрой хоорондохи ямаршье хөөрэлдөөнүүдтэ бата бэхи үндэһэ һуури боложо үгэхэ зэргэтэй гэһэн К. У. Черненкын үгэнүүд олоо ниитэдэ илангаяа ехээр һайшаагдана.

Советскэ Союзай зүгһөө хэгдэжэ байһан үнэн сэдьхэлэй һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй жэшээнүүд захагүй олон гээшэ. Советскэ Союз өөрынгөө талаһаа түрүүлэн ядерна зэбсэг хэрэглэхэгүй гэһэн уялга бэе дээрээ даажа абаа, бусад гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо США-гай спутнигуудые буудаха зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада гаргаагүй сагта тиимэ түхэлэй буу зэбсэг манай гүрэн тэндэ гаргаха ябадалһаа мүн лэ арсанхай. Варшавска Договорто ородог гүрэнүүдтэй хамта СССР сэрэгэй хүсэ бэе бэедээ эсэргүүгээр хэрэглэхэгүй ба эб найрамдалта харилсаануудые дэмжэхэ тухай договор баталха гэжэ НАТО-гай бүлэглэлдэ дурадхаһан байна. Бүхыдэнь абажа харахада, социалис хани нүхэсэлэй гүрэнүүд хоёр талын адли тэгшэ байдалай ёһо гуримуудта үндэһэлһэн, алишье талада ашатай туһатай, арадуудай аша туһын хэрэгүүдтэ сүм харюусама, бодото дээрээ дүүргэгдэмэ үргэн ехэ программа зохёогоод, б[…] даг гэшэ.

Тэд тэдэнэй талаһаа һай[…] дэмээр, үнэн сэдьхэлһээ хэ[…] юумэн огто харагданагүй. Х[…] дууд, тад ондоогоор, буу зэб[…] улам түргэдхэлгэдэ түлхиһэн[…] рэхи байдалые улам шахарду[…] гохо гэһэн ябуулгануудые хэ[…] даа түрүүшын добтолгодо […] ядерна ракетэнүүдые Баруун[…] раан тодхожо оронхой. Евро[…] на зэбсэгүүдые хураан аба[…] хэгдэжэ байһан Женевэдэхи […] мухардалгада оруулаа, мүнөө […] дайдада ядерна зэбсэг гарг[…] болюулха талаар хөөрэлдөө[…] һэн Советскэ Союзай дурад[…] аргаар зайсахые оролдо[…] өөрынгөө талаһаа хэжэ бай[…] нууд юуб гэхэдэ, американ […] шэд «эб найрамдалда дура[…] хубхай хооһон мэдүүлгэнүүд[…] милитарис үзэгдээгүй ехэ пр[…] лүүлжэ байха юм.

Дэлхэй дээрэ иимэ юумэнү[…] байхада, мэнэ һаяхан ми[…] абяае шалгаха зуураа, Росси[…] рэн бэшэ» гэжэ соносхогдоо, болоод тэрэниие бомбодол[…] гэжэ президент Рейганэй бо[…] дүүлиг мэдүүлгэнь ямаршье бэе дээрээ даадаггүй байһа[…] жэшээ болоно. Тэрээнэй энэ[…] хы дэлхэй дээрэ айхабтар һ[…] тойгоор угтагдажа, Рейган […] шалгануудаа арад зондоо ой[…] тай болобо гэжэ сэгнэгдэһэн.

Мүнөө үе сагай гол шуха[…] иигэжэ хоёр ондоо хараа б[…] хандагдажа байна. Тэдэ хара[…] дай алиниинь эб найрамдал[…] сэдьхэлһээ хэгдэнэб, алиниинь тэндэ хэды ехэ аюултайб […] ойлгожо байна.

ИМПЕРИАЛИС ХҮСЭНҮҮДЭЙ ААШАН[…]

Америкын Холбоото Штадууд Дүтын Зүүн зүгэй стратегическэ тон шухала районуудай нэгэндэ зонхилон хинаха шэнэ һэдэлгэ гаргаба. Энэ удаа Улаан далай тухай хэлэгдэнэ. Эндэ августын түрүүшын хахадта элдэб оронуудай 16 судна минын тэһэрэлгэһээ хохидолдо ороһон байха юм. Египедэй засагаархид өөһэдынгөө мэдэлэй уһанда харуул табижа, гэмтээгдээд Суэцкэ каналай портнуудта асарагдаад байһан суднануудые шалган хаража, харата ябуулгын хэрэгүүдые мүрдэжэ эхилэнхэй.

Уласхоорондын уһан замда табигдаһан минэнүүдые усадхаха хэрэгые һамбаашалан, дурсагдагша райондо сэрэгэйнгээ хүсые ехэ болгохо ба һүүлээрнь тэндэ удаан бэлзороор үлээхэ зорилгоор Вашингтон Суэцкэ тохой ба Улаан далай руу сэрэгэй техникэ, сэрэгүүдые эльгээжэ байна. Дайшалхы корабльнууд, вертолетоносцууд, сэрэгшэд хэдэн зуугаадаар тиишэ эльгээгдэнэ. НАТО-гай талаар Пентагоной союзнигууд болохо Англи ба Францин дайшалхы корабльнууд Суэцкэ каналаар гаража ошоо. Францин хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Улаан далайда табигдаһан минэнүүдые суглуулан абаха талаар «Координационно комитет» байгуулагданхай. Тэрэнэй бүридэлдэ, тодорхойлон хэлэбэл, США ба Англиин түлөөлэгшэд оруулагданхай. Бодото байдалыень харахада Улаан далайн эрье шадар оршодог араб оронуудай газар дайдада дүтэхэн империалис гүрэнүүдэй дайшалхы корабльнуудай хамтын командовани ба хамтын ябуулганууд тухай хэлэгдэнэ.

Пентагон ба НАТО-гай талаар тэрэнэй союзнигуудай харата ябуулганууд үргэдэжэ байгаа ушарһаа араб оронуудай политическэ ябуулагшадай дунда Ливандахи «олонациональна хүсэнүүд» тухай, тэдэниие дахин һэргээхэ һэдэлгэ тухай хөөрэлдэнэ. Бүгэдэндэ мэдээжэ[…] ёһоор, тэдэ хүсэнүүд, нэн т[…] гай дайшалхы корабльнууд, далайн пехото Ливанай һуури[…] дые зэрлиг муухайгаар бууда[…] дожо, хэдэн арбаад мянган […] һан, хюдаһан байна ха юм. Ли[…] онально-патриотическа хүсэн[…] хэг зоригтойгоор тэмсэһэнэй […] вээлтэй араб оронуудай шууд бодол баримталһанай ашаар […] нальна хүсэнүүдэй» нэрэ хүн[…] Ливанһаа тонилон ошохо баат[…] ниинь мүн лэ мэдээжэ.

Пентагоной, НАТО-гай талаа[…] союзнигуудай сэрэгэй харата […] тын Зүүн зүгэй гүрэнүүдэй о[…] лэлнүүдтэ һанаа зоборито бай[…] дуулжа, эрид шууд буруушаа[…] на. НДРЙ-гэй правительство, […] даадын хэрэгүүдэй министерст[…] гадаадын холбооной бюро, Сир[…] тын, Саудовска Аравиин, Ара[…] гэдэмэл эмирадуудай, Бахрейн[…] сад оронуудай хэблэл импер[…] нүүдэй харата түсэбүүдые […] шүүмжэлнэ.

«Улаан далайда тамаржа яб[…] нуудые минээр тэһэлэн гэмтээ[…] боото Штадууд, тэдэнэй союзн[…] оронуудые шэнэ түхэлэй колон[…] лалтада оруулхые, түрүү үзэл[…] муудые усадхаха зорилгоор зэ[…] сөөр дотоодынь хэрэгүүдтэ ха[…] гээд НДРЙ-гэй гадаадын хэрэг[…] нистр Азиз аб-Дали мэдүүлээ. […] империализмын эзэрхэг түрим[…] ганууд бэеэ даанхай араб гүрэн[…] региондохи национально-сүлөөр[…] дэлөөнүүдтэ эсэргүү зорюулагд[…] министр онсолон тэмдэглэһэн б[…]

ОЛЬСТЕРОЙ БЭРХЭШЭЭЛТЭ БАЙДА[…]

Ольстер гашуудалта үе сагаа тэмдэглэжэ байна. Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ бодоһон энэ провинцида 15 жэлэй саана «хуулита байдал ба эмхи гурим» тогтоохо гэһэн шалтагаанаар Англиин сэрэгүүд оруулагдаһан юм. Энэ үйлэ хэрэгэй бодото уг зорилгонь гэхэдэ, Хойто Ирландида олон жэлэй туршада үргэлжэлжэ байһан шахардуу шанга байдалые Лондон сэрэгэй хүсөөр гуримшуулха гэжэ шиидэһэн.

Үнгэрһэн арбан табан жэлэй туршада иоланецуудай шуһан хэды ехээр адхараабэ, хэдэн мянган хүн зон хэды ехээр зобожо, тулижа байнаб. Эды олон жэлэй туршада Лондоной «түмэр нюдаргын» политика Ольстерто амгалан байдал оготошье ойртуулаагүй. Үнгэрһэн үе соо католигуудай ажаһуудаг районуудта «аюулгүйе сахиха албанай» хүсөөр Англиин колониальна журамда эсэргүү тэмсэлшэдые мүшхэлгэ, түрмэдэ хаагдагшадые хэһээлгэ, Ольстерой газар дээрэ хүнэй эрхэнүүдые бүдүүлиг муухайгаар хаһаха ябуулганууд үргэнөөр хэгдэһэн байха юм. Хойто Ирландида Англиин сэрэгэй «амгалан байдал асарха» ябуулгын дүн—2,400 хүнэй ами наһан алдагдаа, хэдэн арба мянган хүн сохиюулжа, эрэмдэг болгогдоо.

Үнгэрһэн воскресениин үдэр үшөө дахин хүн зоной шуһа адхаруулба. Белфаст хотодо үнгэргэгдэһэн католигуудай амгалан демонстраци зэрлиг муухайгаар дарагдаа. Демонстрацида хабаадагшадай хэлэһэнэй ёһоор, хэһээлтэ хэдэг албанайхид демонстрантнуудые туласа урдаһаань буудаһан, шиидамаар сохиһон, полициин машина руу шэрэжэ хаяһан байха юм.

Эхэнэрнүүдэй, үхибүүдэй орил[…] үдэр 22-той католик Шон Да[…] үхибүүгээ гар дээрээ абажа яб[…] ганайнгаа хараһаар байтар алу[…] «Шуһата воскресени» бүхы […] орьёлон хүлгүүлээ. Провинци[…] городуудай хүн зон демонстра[…] доо. Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмс[…] урна манифестацида хабаадаһан […] ган хүн зон айхабтар ехэ гашууд[…] Шон Даунсые һүүлшынь замда[…]

Хойто Ирландидахи «журам […] дай» хэрээгы хатуу хэһээлтэ[…] мүн олон оронуудай ниитын б[…] ческэ ажал ябуулагшадаар, […] буруушаагдаба. Правительствын […] дэ ородоггүй Великобританиин […] нуудай, либеральна партинуудай[…] рилэгшэд үнгэрһэн воскресени[…] хэрэгые түргөөр мүрдэжэ, тэнд[…] тельствын ямар үүргэ дүүргэһые […] хүн зоной урда мэдээжэ болго[…] табиба. Хойто Ирландиин хэрэг[…] лаар министр Дж. Прайор гэгш[…] ческэ ехэ хэрүүлэй ойртожо б[…] хайлаад, Ольстерто болоһон үй[…] гэй харюусалгые өөр дээрээ да[…] һан мэдүүлгэ хээ. Нютагай хэбл[…] намжын ёһоор, тушаалһаа бууж[…] мэдүүлгэ урид хээд байһан Пра[…] нөө Ториин правительствые аба[…] лада иимэ ааша гаргажа байна.

Хойто Ирландида хүн зоной […] адхаруулагдажа байһанай түлөө […] черэй правительство харюусаха […]

Ю. РОМ[…]
Г. КУВ[…]
А. СТЕПАН[…]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Таряа хуряалга — шанга шалгалта» — түрүү бэшэг. «Фермэ бүхэндэ—элбэг тэжээл» — материалнуудай суглуулбари. «Спорт, эб найрамдал, хани барисаан».

Хоёрдохи хуудаһанда: «Комиссиин тогтоолдо үндэһэлэн» — В. Бодровой статья. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана» — материалнуудай суглуулбари. Һурган хүмүүжүүлэгшын хажууда. «Түшэг тулгуури» —М. Егоровой статья.

Гурбадахи хуудаһанда: Һургуули ба ажабайдал. «Проектһээ бэелүүлгэдэ» — З. Борисовагай статья. Интернационализм манай ажабайдалда.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Патриот». «Халхын голой алдар соло» — Ч.-Д. Будаевай статья. «Эжынэр хододоо хүлеэдэг» — Д. Булнаевай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Мультфильмнүүд. 10.15—Горький хотын «Победа» гэжэ Соёлой ордонгой арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. 10.45 — «У совести вариантов нет» — фильм-зүжэг. 12.25 — Шэнэ һонин (12.30 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.15 — Б. Сметана. Струнна квартет. 16.45 — «Зураг бүхэндэнь — наран». 17.00 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 17.15—«Павел вмешивается» — үхибүүдтэ фильм.

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.25 — Этнографическа музейн архитектурна комплекс тухай. 19.05 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.30 — Б. Ким гитара дээрэ наадаха. 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — Улаан-Үдын шэлэй заводой хүдэлмэри тухай.

Москва. 20.30 — «Манай саад» 21.05 — «Жак Оффенбах» — 3 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). (Франци). 22.30 — «Мүрысөөнэй дневник». 22.45 — Хүгжэмтэ дамжуулга. 23.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Взвейтесь соколы орлами» — уран һайханай фильм. 10.35 — «Шатарай һургуули». 11.05 — «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ. 13.05 — Француз хэлэн. 13.35—«Гэр бүлэ ба һургуули». 14.05 — «Сто первый» — үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 16.25 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 16.55 — «Ород хэлэн». 17.25—Шэнэ һонин. 18.15 — «Хани барисаан» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ.

Улаан-Үдэ. 19.30 — Соносхолнууд. 19.40 — Киноочерк.

Москва. 20.00 — Советскэ Союзай флодой адмирал И. С. Исаков тухай телеочерк.

Улаан-Үдэ. 20.30 — «Энээниие хүн бүхэн мэдэхэ зэргэтэй».

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15— Латвиин ССР-эй Гүрэнэй академическэ хоорой концерт. 21.30 — «Һайн эд бараа — элбэг ехээр». 22.00 — «Время». 22.30 — «Голубые молнии»— уран һайханай фильм.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республика доторнай бүрхэжэ, сэлмэжэ байха, зарим нютагуудаар бага[…] орохо. Зүүн зү[…] дын 3—8 метр […] һалхилха. Үдэрт[…] градус дулаан б[…] леэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ […] байха, багахан […] хо. 19—21 граду[…] байха.

Редакторай о[…]
И. Р-Д. О[…]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-02517. Заказ № 191. Индекс 04649.